छत्रपती संभाजी महाराज जयंती आणि सायं अपडेट वर्धापन दिन विशेष

दैनिक
DAINIK
SAYAN UPDATE
सायं अपडेट

■ वर्ष ४ थे ■ अंक १३ ■ बुधवार १४ मे २०२५ ■ मराठी ■ सायं दैनिक ■ सोलापूर ■ पाने : २८ ■ किंमत ३ रुपये

■Vol 4 ■ Issue no 13 ■ Wednesday 14 May 2025 ■ Marathi ■ Evening Daily ■ Solapur ■ Page : 28 ■ Price : Rs. 3/-

sayanupdate@gmail.com 8055620155 RNI NO. : MAHMAR/2022/82698

छत्रपती संभाजी महाराज

तरुणांनी आदर्श घ्यावा असा छावा

किती जगावे यापेक्षा कसे जगावे याचा ऐतिहासिक धडा अजरामर करून जाणारे छत्रपती म्हणजेच संभाजीराजे होय. अत्यंत कमी आयुष्य लाभले असतानाही या कमी कालावधीत अत्यंत ऐतिहासिक कामगिरी त्यांनी करून आजच्या तरुणांपुढे एक आदर्श घालून दिला आहे. जन्मतः आईचे दूधही न लाभलेला मुलगा पुढे जाऊन स्वराज्याचे रक्षण करतो आणि तत्कालीन औरंगजेबसारख्या मोठा फौजफाटा असणाऱ्या विरोधकाला नडतो, ही मोठी ऐतिहासिक बाब आहे. छत्रपती संभाजीराजांनी आपल्या या अल्पायुषी जीवनात अनेक लढाया जिंकल्या, किल्ले काबीज केले त्याचबरोबर आपल्या चाणाक्ष बुध्दीच्या जोरावर अनेक ग्रंथांची निर्मितीही केली. प्रजाहिताचे अनेक निर्णय घेतले. त्यामुळेच संभाजीराजे हे दुसरे छत्रपती म्हणून सर्वांना आपलेसे वाटू लागले. अशा या छावाचा आदर्श आजच्या तरुणांनी घेणे गरजेचे आहे.

छत्रपती संभाजी महाराज दोन वर्षांचे असताना त्यांच्या आई सईबाईंचा मृत्यू झाला. त्यामुळे छत्रपती शिवाजी महाराजांनी शंभू बाळाला आईची कमतरता भासू नये यासाठी धाराऊ नावाच्या दुधाऊ त्यांच्यासाठी ठेवल्या. शंभू राज्यांचे बालपण खूप अडचणीत गेले. वयाच्या दुसऱ्या वर्षी स्वतःची आई त्यांना सोडून देवा घरी गेली. लहानपणी बाळ शंभू राज्यांना आऊसाहेब राजमाता जिजाबाई महाभारत आणि रामायणाच्या कथा सांगायच्या.

आपल्या छोट्याशा जीवनामध्ये छत्रपती संभाजी महाराज यांनी खूप युद्धे जिंकली. त्यांनी युद्धात औरंगजेबाला कधीही जिंकू दिले नाही. छत्रपती संभाजी महाराजांना फक्त बाहेरील शत्रूंचा सामना करायचा नव्हता तर त्यांना स्वराज्यातील काही आपल्या शत्रूंचा देखील सामना करायचा होता.

छत्रपती शिवाजी महाराजांनी आपल्या कारकिर्दीत फक्त सुरत लुटली; परंतु छत्रपती संभाजी महाराजांनी औरंगजेबाचे घर समजले जाणारे बुऱ्हाणपूर लुटले. बुऱ्हाणपूर लुटल्याचा तोटा औरंगजेबाला खूप झाला.

छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळात औरंगजेबाच्या अत्याचाराला घाबरून खूप हिंदू लोकांनी धर्म परिवर्तन केले होते. त्यातील काहींना छत्रपती शिवाजी महाराजांनी परत हिंदू धर्मात घेतले. असेच छत्रपती संभाजी राजांचे गुरू असणारे नेताजी पालकर यांचे औरंगजेबाने धर्म परिवर्तन केले होते. नेताजी पालकर खूप वर्षातून स्वराज्यात आल्यानंतर छत्रपती शिवाजी महाराजांनी त्यांचे धर्म परिवर्तन केले.

साहित्यिकांना ९० हजार पेन्शन देणारे दातृत्व

संभाजीराजे यांचे साहित्यावर अत्यंत प्रेम होते. त्यामुळेच त्यांनी १४ वर्षाच्या लहान वयातच अनेक ग्रंथांची निर्मिती केली. स्वतः साहित्य प्रेमी तर होतेच शिवाय त्यांना साहित्यिकांची कळव होती. म्हणूनच आजच्या काळात नव्वद हजार रुपये होतील इतके मानधन देण्याचा ऐतिहासिक निर्णय त्यांनी त्या काळात घेतला होता. यावरून त्यांचे साहित्यप्रेम अधोरेखित होते.

।। मानाचा मुजरा।।

प्रजावत्सल धर्माभिमानी, सुसंस्कृत,
मातृभूमी मुक्तक, ऐसे एकचि संभाजी महाराज।।

खुद्द काळ गातोय तयांचे शिवशौर्य आज।।

सातसतक, नायिकाभेद, बुधभूषण, नखशिखा ग्रंथाचे रचयिता
दिधला तुम्ही अवघ्या मानवा जीवन विचार।।

शोभतसे एका हाती लेखणी, हाती एका तलवार।।

इंग्रज, पोर्तुगीज, औरंगजेब, मोगलांना केले या शिवपुत्रांने बेजार।।

साहित्यिक, भाषातज्ज्ञ, कलाप्रेमी, कवी, व्यवहारकुशल, शेतीतज्ज्ञ,
उत्तम प्रशासक, महापराक्रमी, महाबुध्दीमान, महाशूर ऐसे अष्टपैलू,
तेज पुंज शुरत्वाचे व्यक्तिमत्त्व धारदार।।

घ्यावा जी कृपावंत महाराज हा मानाचा मुजरा विनवीतसे कवी
देवेंद्र वारंवार।।

कवीवर्य - देवेंद्र औटी

एकही लढाई न हरणारे योध्दे

समोर लाखोंची फौज असणारा आणि शस्त्र संपन्न औरंगजेबसारखा बलाढ्य विरोधक असताना आपल्या संपूर्ण कारकिर्दीत एकही लढाई न हरलेले छत्रपती म्हणून संभाजी राजांचा गौरव करावा लागेल. किती जगावे पेक्षा कसे जगावे याचा वस्तूपाठच त्यांनी घालून दिला आहे. छत्रपती संभाजी महाराजांना जवळपास ३२ वर्षांचे आयुर्मान लाभले इतक्या कमी कालावधीत त्यांनी अनेक ग्रंथांची निर्मिती केली अनेक किल्ले गड ताब्यात घेतले औरंगजेब सारख्या शत्रूला झुलवत ठेवले आणि स्वराज्य ताब्यात ठेवला होता.

हे सायं दैनिक वृत्तपत्र मालक, प्रकाशक, मुद्रक **औदुंबर अशोक खेलबुडे** यांनी **व्यंकटेश प्रिंटर्स अॅन्ड पब्लिकेशन** मार्डी ता.उत्तर सोलापूर. जिल्हा सोलापूर महाराष्ट्र येथे छापून प्रकाशित केले.
❍ **संपादक- औदुंबर अशोक खेलबुडे. मोबाईल नं.८०५५६२०१५५**

OWNED, PRINTED AND PUBLISHED BY AUDUMBAR ASHOK KHELBUDE A/P MARDI,TAI-NORTH SOLAPUR, DIS- SOLAPUR.413002 [MAH].
PRINTED AT VYANKATESH PRINTERS AND PUBLICATION. A/P- MARDI TAL-NORTH SOLAPUR DIS- SOLAPUR413002 MAH .
PUBLISHED AT A/P- MARDI TAL-NORTH SOLAPUR DIS- SOLAPUR413002 MAH .
❍ **EDITOR- AUDUMBAR ASHOK KHELBUDE CELL- 8055620155**
❍ **E-Mall : sayanupdate@gmail.com TITL E-CODE.-MAHMAR- 51831**

दैनिक सायं अपडेट
तसेच
अपडेट NEWS
(न्यूज चॅनल)
३ रा वर्धापन दिन
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा !
आ. सचिनदादा कल्याणशेट्टी
मिलन कल्याणशेट्टी
माजी नगरसेवक
Jaideep Anjutagi
Civil Engineer & Govt. Contractor
Mahesh Shedam
Govt. Contractor
HIRASKAR-9922924638

शिवपुत्र संभाजी महाराज

समुद्र कितीही अथांग असला तरी आभाळ त्याला व्यापून ऊरते, वादळे कितीही मोठी झाली तरी कल्पवृक्ष त्याला व्यापून उरतो. ही व्याप्ती ही शक्ती ज्या व्यक्तीजवळ असते ते व्यक्तिमत्त्व नेहमीच अजिंक्य ठरते!

छत्रपती संभाजी महाराजांच्या आयुष्यात प्रचंड मोठा संघर्ष उभा ठाकला होता. केवळ ३२ वर्षांच्या आयुष्यात शंभुराजांनी औरंगजेबासारखा ताकदवर शत्रूला पळता भुई अन् सळो की पळो करून सोडले ते महाराजांच्या अंगी असलेल्या लढाऊ बाण्यामुळे.

१४ मे १६५७ रोजी पुरंदर किल्ल्यावरती बाळ शंभूराजेंचा जन्म झाला. बाळराजे जन्मले म्हणून सगळीकडे आनंदी आनंद साजरा झाला. पण या बाळाच्या कपाळावर हा आनंद जास्त टिकू दिला नाही. आई सईबाई यांना बाळंत रोग झाल्याने बाळाला पाजायला दूध मिळू शकत नव्हते. याचाच अर्थ आईच्या दुधापासून सुरू झालेला हा संघर्ष मृत्यूपर्यंत पाठलाग करत राहिला. जिजाऊ माँ साहेबांची आजीच्या मायेने धाराऊ गाडे या बाळ शंभुराजांच्या दूध आई झाल्या. नियतीने दूध हिसकावून घेतलेच होते पण काही काळाने आई देखील मरण पावली. आईविना हे बाळ आजीच्या संस्कार छायेखाली मोठे होत होते. संस्काराची शिदोरी घेऊन आजी बाळ शंभूराजांना घडवत होत्या. पिता शिवाजी राजे हे पाहून निश्चिंत झाले की, स्वराज्याचे भविष्य जिजाऊ नावाच्या विद्यापीठात घडत आहे.

बाळ शंभुराजांना शिवरायांसारखा अलौकिक पिता, आजी जिजाऊ माँ साहेब यांचे मातृतुल्य प्रेम लाभले. लहानपणीच शंभूराजांनी रामायण, महाभारत, शास्त्रे, पुराणे, संस्कृत, संगीत, धनुर्विद्या या विषयांचा सखोल अभ्यास केला. कुमार वयातच संभाजीराजांनी बुधभूषण, नखशिखात, सातसतक आणि नायिकाभेद हे चार ग्रंथ लिहिले. वयाच्या १४ व्या वर्षी चार ग्रंथ लिहिणारे संभाजी महाराज प्रतिभावंत लेखक होते.

आज छत्रपती संभाजी महाराजांचा इतिहास बऱ्यापैकी प्रकाशझोतात आला आहे. यामध्ये वासी बेंद्रेंपासून कमल गोखले सोबतच अनेक इतिहास संशोधकांचे योगदान महत्त्वाचे आहे. छावा चित्रपट बघून आपले रक्त सळसळते पण खोलवर जाऊन आपण संभाजी महाराजांच्या चरित्राचा अभ्यास केल्यास आपल्याला जगण्यासाठी, लढण्यासाठी प्रचंड प्रेरणा मिळेल. कारण जगाच्या इतिहासात संभाजी महाराजांच्या पराक्रमाला, बुध्दिदमत्तेला आणि बलिदानाला तोड नाही.

'आबासाहेबांचे जे-जे संकल्पित तेच आम्हा करणे अगत्य' याच तवावर आपले आयुष्य कुर्बान करणारे, कराल काळाला आपली मुंडी बहाल करणारा पण जिवंत असेपर्यंत स्वराज्यातील एकही किल्ला औरंग्याला मिळू न देणारे शिवपुत्र संभाजी महाराज हे आजच्या तरुणांना संकट काळात लढायला बळ आणि ऊर्जा देत राहतील.

संभाजी महाराज जिवंत असेपर्यंत मराठा राज्य देखील जिवंत होते, हीच संभाजी महाराजांची खरी कर्तबगारी होती. फ्रेंच प्रवासी अबे करे महाराजांबद्दल असे म्हणतो की, पित्याच्या कीर्तीस साजेल असा शूर वीर पुत्र आहे. अशा प्रकारे संभाजी महाराज हे आपल्या वडिलांचे स्वप्न साकार करणारे कर्तव्यतत्पर पुत्र ठरतात.

आजच्या तरुणाईसमोर जेव्हा जेव्हा जीवघेणी संकटे उभी राहतील तेव्हा त्यांनी मरणाला मिठीत घेऊन हुतात्मे पत्करणारे संभाजी महाराज यांचे स्मरण करावे. त्यांना नक्कीच लढायला बळ मिळेल. संभाजी महाराज औरंग्यासमोर झुकले वाकले असते तर जिवंत राहिले असते. पण महाराष्ट्र धर्म नाहीसा झाला असता, स्वाभिमानी बाणा संपला असता. म्हणूनच आपण देखील आज महाराजांच्या इतिहासावर नुसते वाद उकरून काढण्यापेक्षा त्यांचे विचार आत्मसात करतो का याचा विचार करून वाटचाल करायला हवी!

छत्रपती संभाजी महाराजांच्या जयंतीनिमित त्यांना मानाचा मुजरा!

खंडू डोईफोडे
शिव शंभू व्याख्याते बार्शी
८९९९१०१५५४

स्वराज्याचे दुसरे छत्रपती स्वराज्यरक्षक श्रीमंत श्री संभाजी महाराज

चाळीस दिवस अत्याचार सहन करून जो कधी झुकला नाही. गोरगरीब जनतेसाठी इमान कधी विकले नाही. केल्या अनेक लढाया, मात्र माघार कधी घेतली नाही. चहूबाजूंनी यवनांशी एकटा लढत होता. त्यांच्या नावाने दुश्मन झोपेतही घाबरत होता. अशा पराक्रमी राजाचा इतिहास आमच्या पोरांना कळू दे, महाराष्ट्राच्या, भारतभूमीच्या प्रत्येक घरातून राजा छत्रपती संभाजी उदयास येऊ दे.

महाराज शहाजीराजे, छत्रपती शिवाजी महाराज आणि इतर असंख्य मावळ्यांनी स्वराज्यसाधनेचा जो यज्ञ मांडला होता, त्यातून स्वधर्म, स्वजाती, स्वभाषा यांचे रक्षण करण्यात आले. या स्वराज्ययज्ञात ज्या अनेक ज्ञात-अज्ञात वीरांनी प्राणांची आहुती दिली, त्या वीरांमध्ये संभाजी महाराजांचे स्थान अढळ ध्रुवताऱ्याप्रमाणे आहे. मराठ्यांच्या इतिहासात सर्वात जास्त चर्चेचा विषय संभाजी महाराजांची कारकिर्द हा आहे. शिवछत्रपती महाराजांनी मुघलशाही, आदिलशाही, सिध्दी, पोर्तुगीज, इंग्रज इत्यादी सत्तांबरोबर अविरत संघर्ष करून स्वराज्य स्थापना केली व स्वधर्म जागविला. छत्रपती संभाजी महाराजांनी शिवछत्रपतींच्या कार्याचा आदर्श घेत त्यांच्याच पावलावर पाऊल ठेवून राज्य कारभार केला. शिवछत्रपतींनी निर्मिलेले स्वराज्य टिकविणे आणि त्याचा विकास-विस्तार करणे अशी दुहेरी जबाबदारी छत्रपती संभाजी महाराजांच्या खांद्यावर होती. ही जबाबदारी पेलण्याचा त्यांनी आटोकाट प्रयत्न केल्याचे इतिहासात दिसून येते.

संभाजी महाराजांचे आयुष्य उणेपुरे ३२ वर्षांचे. त्यांची एकूण राजकीय कारकिर्द १९ वर्षांची आहे. या कारकिर्दीचे एकूण तीन भागात वर्णन करता येईल. सन १६७१ ते १६७४ हा पहिला खंड. सन १६७४ ते १६८० हा दुसरा तर १६८० ते १६८९ हा तिसरा कालखंड समजता येईल. संभाजी महाराजांची राजकीय कारकिर्द म्हणजे राज्यसत्ता, वतनी कारभार आणि ज्ञातिसत्ता किंवा धर्मसत्ता अशा तीन गोष्टींचे प्रभावी एकत्रिकरण होय. शिवरायांसोबत त्यांची तुलना करणे अयोग्य होईल. मात्र, तरीही त्यांची राजकीय तसेच संपूर्ण कारकिर्द ही श्रेष्ठ व सरसच मानली गेलेली आहे. पराभव, माघार, तह इत्यादी गोष्टी त्यांच्या वाट्याला आल्या नाहीतच.

छत्रपती संभाजी महाराजांची प्रतिमा इतिहासात काही लोकांनी दुराचारी, दुर्व्यसनी म्हणून आकसाने केली असली तरी ती पूर्णपणे काल्पनिक व अवास्तव आहे. याउलट संभाजी महाराजांनी आपल्या कारकिर्दीचा, कदाचित आयुष्याचाही क्षण नि क्षण स्वराज्याच्या कार्यासाठीच वेचला असल्याचे पुराव्यानिशी सिध्द आहे. राजभोग तर सोडाच पण सामान्य गृहसुखाचा लाभ त्यांना घेता आला नाही. मोगलाई परचक्राला तोंड देण्यासाठी कर्तव्यनिष्ठा, स्वराज्यनिष्ठा जागृत ठेवून त्यांना सतत झगडावे लागले.

आपल्या भीषण मृत्यूप्रसंगी दाखवलेला प्रचंड संयम, धाडस आणि सहनशीलता याबरोबर प्रचंड स्वाभिमान त्यांच्या तेजस्वी व्यक्तिमत्त्वाची प्रकर्षाने जाणीव करून देतात. दुराग्रही, दुराचारी व दुर्व्यसनी माणसाकडून मृत्यूला असे सामोरे जाण्याचे धाडसच नसते. ही गोष्ट इथे नमूद करावीशी वाटते. यावरूनच छत्रपती शंभुराजे निष्कलंक चारित्र्याचे, पराक्रमी, शूर, धाडसी तितकेच स्वराज्यनिष्ठ होते हे मान्यच करावे लागेल. अशा या तेजस्वी छत्रपती संभाजी महाराजांची आणि त्यांची सखी तथा राज्ञी येसूबाईसाहेब यांची कारकिर्द अत्यंत महत्त्वपूर्ण प्रसंग आणि हालचालींनी भरलेली आहे. यामधून एकट्या संभाजीराजांनी अखिल हिंदुस्थानातील शक्तीसामर्थ्यांसोबत हिंदवी स्वराज्यासाठी सुसंघटितपणे दीर्घकाल दिलेल्या प्रतिकाराचा विचार केल्यास महाराष्ट्राची खरी कर्तबगारी, उज्ज्वल संस्कृती व तेजस्वी राष्ट्रभावना या साऱ्या कसोटींचा परिपाक छत्रपती संभाजी महाराजांच्या बलिदानात दिसून येतो.

जगाच्या इतिहासात सर्वात कठोर मरण ज्यांच्या वाट्याला आले अशांमध्ये केवळ शंभूराजेच प्रकर्षाने आठवतात. त्यांनी भोगलेल्या हालअपेष्टा व अत्याचार हा त्यांच्या जीवनाचा खडतर प्रवास दाखवतात. १४ मे १६५७ रोजी पुरंदरच्या कुशीत जन्मलेला छावा मातृसुखाला पारखा झाला तेव्हा अवघा दोन-सव्वादोन वर्षांचा तर होता. बालपण जगायचे तर अफजलखानाचे सावट

स्वराज्यावर होते. वयाच्या आठव्या-नवव्या वर्षी पुरंदरच्या तहात मिर्झाराजेंच्या छावणीत ओलीस राहणारे शंभूबाळ आग्र्यास गेल्यावर औरंगजेबाच्या समोर निधड्या छातीने वावरणारे शूर बालक होते. किंबहुना राजनीतीचे बारकावे तिथेच शिकणारे शंभुराजे धाडसी म्हणावेच लागतील. अखंड हिंदुस्तानात आलमगिराच्या दरबारात स्वाभिमानाने गरजणारे शिवछत्रपती त्यांनी बालवयातच पाहिले होते. त्यामुळे तो करारीबाणा आपसूकच त्यांना बाळकडू म्हणून मिळाला होता. अशा स्वाभिमानी पित्याच्या पोटी जन्म घेऊन बदफैली थोडेच होता येईल?

इतिहासातल्या अत्यंत दुर्दैवी व्यक्तिमत्त्वांपैकी छत्रपती संभाजीराजे हे एकमेव असतील. ज्या वयात आईचे बोट धरावे त्याच वयात आईचा मृत्यू, ज्या वयात पित्याच्या अंगाखांद्यावर खेळावे, त्यावेळी पिता स्वराज्याच्या कामी मोहिमेवर, ज्या आऊसाहेबांच्या कुशीत वाढले, त्या आऊसाहेबही त्यांना लवकरच सोडून गेल्या. शिवरायांच्या निधनावेळी शंभूराजेंची व शिवरायांची भेटही होऊ न देणारी कारभारी मंडळी, शिवरायांचे निधन झाले म्हणून स्वराज्य गीळंकृत करायला येणाऱ्या आलमगीर बादशहाला तोंड देताना स्वकीय लोकांशी करावा लागलेला संघर्ष आणि त्यातून फंदफितुरीने आलमगीर बादशहाच्या सैन्याच्या तावडीत सापडून हाल-हाल सोसून भीषण मरण पत्करणारे शंभुराजे. असे जीवन आणि असे मरण इतिहासात फक्त आणि फक्त शंभूराजांच्याच वाट्याला आलेले आहे. म्हणूनच ते छात्रवीर धर्मवीर व स्वराज्यरक्षक म्हणून इतिहासात अजरामर आहेत.

केवळ ४० दिवसांच्या यातना सोसून मरण पत्करले हाच त्यांचा इतिहास नसून राजधर्म, प्रजाहित व स्वराज्य रक्षण करणारे शंभूराजे हे खऱ्या अर्थाने धीरोदत्त राजा म्हणावे लागतील. केवळ राज्याभिषेक करून स्वतःला राजा किंवा छत्रपती म्हणून घेणारे शंभूराजे नव्हते. राजाचा राजधर्म असतो तो प्रजेचे रक्षण करणे, प्रजेला सुखी ठेवणे. तिला उज्ज्वल भविष्यासाठी प्रेरित करणे. राज्य, धर्म संस्कृती, स्वभाषा या गोष्टींचे रक्षण करणे. न्यायदान हा राज्याचा महत्वपूर्ण भाग असतो. कोणावरही अन्याय होऊ न देणे या राजधर्माचे शंभूराजांनी काटेकोरपणे पालन केले. एकतंत्री कारभार त्यांनी कधी केला नाही. संभाजी महाराजांनी अष्टप्रधान मंडळातील आणि स्वराज्यातील अधिकारी यांच्यावर चांगला विश्वास दाखवून सत्तेचे योग्य विकेंद्रीकरण केलेले होते. कारभाऱ्यांच्या कार्यक्षेत्रात विनाकारण हस्तक्षेप ते कधीच करत नसत. शेती व्यवस्थेमध्ये सुधारणा घडवून आणताना पडीक जमीन लागवडीखाली कशी आणता येईल, यासाठी त्यांनी प्रयत्न केले. प्रसंगी महसुलात आवश्यक ती सूट दिलेली आढळते. महसूल वाढवण्याकडे त्यांनी काटेकोरपणे लक्ष दिले. सरकारातून उदरनिर्वाहासाठी शेती, अवजारे, बियाणे व बैलजोडी दिलेली आढळते. सन १६८५-८७ या कालावधीत पडलेल्या प्रचंड दुष्काळाला त्यांनी यशस्वीपणे तोंड दिले. व्यापार-उद्योगांना प्रोत्साहन दिले. बाजारपेठा बसवून स्वराज्यात व्यापाऱ्यांना निमंत्रित केले. शत्रूच्या हल्ल्याने गाव सोडून गेलेल्या प्रजेला पुन्हा गावे बसवण्यासाठी बक्षीसनामे दिले.

प्रशासनात गतिमानता हे शंभूराजांच्या प्रशासनाचे वैशिष्ट्य होते. वतनदारी मोडीत काढून सर्वांना पगारी मोबदला देण्यास सुरुवात केली. सरकारचे उत्पन्न वाढवण्यावर त्यांनी भर दिला होता. पोर्तुगीज, इंग्रज यांच्याबरोबर कठोर निर्णय घेऊन परराष्ट्र धोरण त्यांनी अवलंबलेले होते. व्यापाराच्या नावाखाली या सत्तांना स्थानिक राजकारणात हस्तक्षेप करू दिला नाही. विशेष म्हणजे या सुधारणा त्यांनी १६८१ ते १६८९ या अत्यंत धामधुमीच्या कालावधीत केलेल्या आढळतात.

अशाप्रकारे प्रखर स्वाभिमान, अलौकिक बुध्दिचातुर्य, उच्च निर्णयक्षमता आणि अचाट धाडसाच्या जोरावर शंभूराजांनी आपली कारकिर्द अत्यंत तेजस्वी व अभिमानास्पद बनवलेली आहे. संस्कृत, इंग्रजीसह आठ भाषांवर प्रभुत्व असणारे साहित्य, संस्कृती, शस्त्र आणि शास्त्राचा उत्तम अभ्यास असणारे आणि तितकेच सुसंस्कृत असणारे छत्रपती संभाजी महाराज आपल्या पित्याच्या कर्तृत्वाला ग्रहण लावणारे नव्हते, तर पित्याच्या पराक्रमाची उंची वाढवणारे आदर्श असे पुत्र होते. अशा या महान पराक्रमी शूर छाव्यास जन्मदिनानिमित्त कोटी कोटी प्रणाम.

जय जिजाऊ.
जय शिवराय.
जय शंभुराजे.
जय हिंद.

तुकाराम जाधव
सोलापूर
९४२३३३०७९२

नोंदणी क्र.: एम.एस.सी.एस./सी.आर./२७३/२००८/दि.२८-०४-२००८

Quality Care with a Human Touch

अश्विनी

सहकारी रुग्णालय आणि संशोधन केंद्र नियं., सोलापूर

मल्टी स्टेट को-ऑपरेटिव्ह सोसायटी

उच्च गुणवत्ता, अद्यावत तंत्रज्ञान व सर्वोत्तम सेवेसाठी मानाची दोन मानांकने प्राप्त

NABH Accredited

NABH व NABL

प्रमाणित

सोलापूर व परिसरातील एकमेव

मल्टी डिसीप्लिनरी टर्शिअरी केअर हॉस्पिटल

NABL ISO / IEC 17025 Accredited

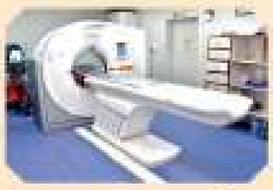

- संपूर्ण सुसज्ज ७ मोड्युलर ऑपरेशन थिएटर (AHU & HEPA) फिल्टरसह
- स्टेट ऑफ दी आर्ट २ कॅथलॅब्ज्
- CVTS ऑपरेशन थिएटर व स्वतंत्र रिकव्हरी युनिट
- सुसज्ज डायलिसीस व युरोलॉजी युनिट
- दुर्बिणीद्वारे, संगणकीकृत कृत्रिम सांधेरोपण
- स्वतंत्र गॅस्ट्रोएन्टोलॉजी व किडनी ट्रान्सप्लांट युनिट
- सर्व सरकारी विभाग व आरोग्य विमा कंपनीशी संलग्नित
- संलग्नित सरकारी व निम सरकारी संस्थांच्या लाभार्थ्यांना कॅशलेस सुविधा
- DNB Medicine & DNB DA कोर्सकरीता मान्यताप्राप्त

अद्यावत उपचार पध्दतीने सुसज्ज

न्युरो रिहॅबिलीटेशन सेंटर

गंगाधर कुचन
प्रेसिडेंट

बिपीनभाई पटेल
चेअरमन

समस्त संचालक मंडळ

24 / 7 ॲम्ब्युलन्स सेवा

सर्व्हे नं. 7107/1, टँक प्लॉट नं.180, उत्तर सदर बझार,
सोलापूर 413003. फोन: 0217-2319900-06
ई-मेल : ashwinihosp@yahoo.com
ashwinihosp.solapur@gmail.com
वेबसाईट : www.ashwinihospital.co.in

follow us on Ashwini Sahakari Rugnalaya Ani Sanshodhan Kendra Nyt Solapur   Ashwini Sahakari Rugnalaya official

शंभूराजा

भारतीय इतिहासातील एक अद्वितीय बुध्दिमत्तेसह विविध गुणवैशिष्ट्ये असलेला राजा. आजच्या पिढीच्या ही पुढे असलेला राजपुत्र. या योध्द्यांनी ढाल तलवारी तर गाजवल्याच पण साहित्य क्षेत्रातही फार मोठी निर्मिती केली आहे. अवघ तीन दशके आयुष्य लाभलेल्या या राजाने रणमैदानात झुंजले तसे साहित्यिक म्हणून मैदान मारले आहेत.

वयाच्या अवघ्या चौदाव्या वर्षी बुधभूषण हा संस्कृत ग्रंथ लिहायला सुरुवात केली. याचबरोबर सात सतक, नखशिखा, नायिकाभेद या ब्रीज/हिंदी भाषेतील ग्रंथ लिहिले. शंभूराजेंना स्थानिक भाषेबरोबरच परकीय भाषांपैकी इंग्रजी, स्पॅनिश, फ्रेंच, पोर्तुगीज, डच, हिब्रू, फारशी, उर्दू या भाषाही लिहिता, बोलता, वाचता येत होत्या.

बुधभूषण या काव्यात्मक संस्कृत ग्रंथातील पहिल्या अध्यायात शंभूराजांनी आपल्या शिवकुळाचा सांस्कृतिक वारसा सांगितला आहे. स्वकुळ भोसले कुळाची ही महान परंपरा मांडली आहे. सिंधू संस्कृतीबद्दलचा आदर व्यक्त केला आहे. शिवसंस्कृतीचे गुणगान केले आहे. शिवकुळाचे मूळ महामानव श्री शंकर व श्रीमाय पार्वती यांना नम्र वंदन करून शंभू महाराज गणव्यवस्थेतील गणनायकांनाही अभिवादन करतात. मातृप्रधान गणनायिकांची गणराणी महामाया श्री भवानीदेवी समोर नतमस्तक होऊन शंभूराजे स्त्रीत्वाचा आत्यंतिक आदर करतात. भगवान श्रीकृष्ण व भगवान गौतम बुध्द श्रमकऱ्यांचे मानवतावादी तत्त्वज्ञान आपणास ज्ञात झाल्याबद्दल या महामानवांप्रतीही कृतज्ञता व्यक्त करुन त्यांनाही वंदन करतात. पूर्वजांप्रती कृतज्ञता व्यक्त करतांना श्री शंभूराजे पूर्वजांचा नामोल्लेख करुन त्यांनी केलेल्या महान कार्याचा विशेष गौरव करतात. जनसामान्य रयतेच्या भावनांचाही आदर करुन श्री शंभूराजे राजधानी किल्ले रायगड व सर्व चराचर सृष्टीलाही वंदन करतात. शंभूराजे स्वतःचे वर्णन शंभूवर्मन असे करतात.

भवानीमातेसमोर विद्यासंपन्न श्री शंभूराजे नतमस्तक होऊन आपले मन उघडे करतात. बुधभूषण या महान ग्रंथाचे प्रयोजन सांगतात. वाचकांसाठी काही सूचना करतात. वाचकांनाही प्रवृत्त करतात. हा ग्रंथ मनोभावे वाचणारा वाचक 'पवन' म्हणजे वाऱ्यासारखा उपयुक्त व हलका होईल याची महाराज ग्वाही देतात. दूर समुद्रात पाण्याचे ढग जमलेले असतात. हे पाण्याने भरलेले ढग आपल्या कलेने वारा धरतीकडे म्हणजे शेतीकडे घेऊन येतो. त्यामुळे शेतीत पाऊस पडतो. जमिनीवर पाऊस पडतो. शेतकरी, रयत सुखात नांदते. तेव्हा हे वाचका तू या लोकोपयोगी वाऱ्यासारखा होऊन सर्व दूरपर्यंत पसरलेल्या खेड्यापाड्यातील शेतकऱ्यांच्या आयुष्यात आनंदाचा वर्षाव होईल अशी कृती कर. तुझ्या या परोपकारी प्रवृत्तीचे तुझ्याच बुध्दीला भूषण वाटले पाहिजे. (अध्याय १ श्लोक २८)

बुधभूषणच्या केवळ वाचनाने वाचकांना कोणती प्रेरणा मिळावी हे वयाच्या चौदाव्या वर्षी शब्दबध्द करणारे राजपुत्र होते. त्यांच्या मनात शेतकरी, श्रमकरी, कष्टकरी रयतेबद्दल केवढी आपुलकी असेल हे वेगळे सांगण्याची गरज नाही. श्रीकृष्ण व गौतम बुध्द यांच्या कल्पनेतील श्रमण संस्कृतीचा आदर केला. शेतकऱ्यांना केवळ सवलतीच दिल्या नाही तर त्यांना प्रचंड प्रोत्साहन दिले. शंभूराजांनी राजनीती केवळ सांगितली नाही तर स्वतः आचरणात आणली. राजाने सर्व दोष टाळलेच पाहिजे. हे सांगताना शंभूराजेंनी सात दोष हे राजाचे सर्वात मोठे शत्रू असल्याचे अध्याय दोन, श्लोक ४२२ मध्ये मांडले. वाचकांसाठी ते मुद्दाम देत आहे.

ते सात दोष असे :

१) कुणालाही फार टोचून बोलू नये.

२) कोणाशीही कठोर बोलू नये.

३) संरक्षणाशिवाय राजाने राज्यापासून दूर जाऊ नये.

४) राजाने मादक द्रव्य, दारू -अफू, गांजा असे पदार्थ सेवन करु नयेत.

५) राजाने जनानखाना बाळगू नये. परस्त्रीचा मातेसमान सन्मान करावा.

६) राजाने गरीब, जंगली वा पाळीव प्राण्यांची हत्या करुच नये.

७) राजाने द्युत- जुगारापासून दूर राहावे.

शंभूराजांचे निष्कलंक व्यक्तिमत्त्व समजण्यासाठी त्यांनीच राजाबद्दल लिहिलेला हा श्लोक मार्गदर्शक ठरावा. बुधभूषणमधून शंभूराजांनी पानापानावर असेच अनमोल विचार मांडलेत व आचरणात आणलेत.

शंभूराजेंनी रचलेला बुधभूषण हा संस्कृत ग्रंथ दुर्लक्षित राहिला असला तरी त्यांच्या राजकारभाराबाबत परदेशी लेखकांनी सविस्तर लिहिलेले आहे. बुधभूषणमधील दुसरा एकूण ६३२ श्लोकांचा अध्याय हा राजकारणावर आधारित आहे. यातील विचार सर्व जगासाठी व सर्व काळासाठी उपयुक्त आहेत. त्यात राजा, राजदरबार, प्रधान, राजपुत्र, राजकन्या, मंत्री, राष्ट्र, राजकर्तव्य, दुर्ग-किल्ले, साधनसामग्री, सैन्य व विविध सैन्य दले, हेरगिरी, लढाई, रयत अशा इत्यंभूत बाबींवर आदर्श भाष्य आहे. हे श्लोक रचताना शंभूराजांना ब्राह्मणी अवघड पंडिती संस्कृत शब्दभाषा न वापरता, बरीचशी बाळबोध संस्कृत भाषा वापरली आहे. याचा उल्लेख 'मराठा संस्कृत' असा केला आहे. शभूराजांची संस्कृत किती उच्च दर्जाची होती हे सांगण्यासाठी त्या काळातील जगश्रेष्ठ ब्राह्मण पंडित काशीचे गागाभट्टांनी अस्सल संस्कृत भाषेत 'समयनय' नावाचा संस्कृत ग्रंथ लिहिला आहे. या ग्रंथात शंभूराजांचे वर्णन करताना संस्कृतभाषा ही फिकी पडते असे नम्रपणे नमूद करून, गागाभट्टांनी शंभूराजांचे गुणवर्णनपर काव्य रचले आहे. हा संस्कृतमधील गागाभट्टांचा 'समयनय' ग्रंथ त्यांनी नम्र भावाने शंभूराजांना अर्पण केला आहे. त्यावेळी शंभूराजांचे वय होते केवळ १८ वर्षे. शिवराजाभिषेकावेळी राजपुत्र शंभूराजे आणि गागाभट्ट यांच्यामध्ये विविध विषयांवर चर्चा होत. या चर्चेतून त्यांच्या बुषध्दिमत्तेचे श्रेष्ठत्व निर्विवाद मान्य केले. तरुण वयात असलेल्या सर्वविद्यासंपन्न, सर्वभाषापंडित शंभूराजांना त्यांनी गुरुस्थानी मानले.

शंभूराजांचे प्रेरणास्थान जसे शिवशंकर-पार्वती तसेच श्रीकृष्ण व गौतम बुध्दही होते. त्यांच्या लिखाणावर श्रीकृष्ण व गौतम बुध्दांच्या सामाजिक परिवर्तनाच्या विचारांचा प्रभाव जाणवतो. श्रीकृष्णाने स्वकुळातील यादवांना संरक्षण देऊन त्यांच्यात स्वातंत्र्याची अस्मिता निर्माण केली. ही तरुण शेतकऱ्यांची पोर इंद्राविरुध्द उभी राहिली. इंद्राला कर देण्याचे नाकारुन त्यांनी इंद्राचा अधिकार नाकारला. त्यानंतर इंद्रावर आक्रमक करुन इंद्रास सीमेपलीकडे हाकलून लावले. भगवान गौतम बुध्द स्वतः राजपुत्र असूनही शाक्य विरुध्द कोलीय या आपसी नातेवाईक असलेल्या गणामधील संघर्ष टाळण्यासाठी सर्वसंग परित्याग करुन आयुष्यभर समाजास शिक्षित करत फिरले. भगवान गौतम बुध्दाचा प्रभाव असल्यामुळेच त्यांनी आपल्या प्रथम ग्रंथास बुधभूषण हे नाव दिले, हे स्पष्ट होते. याशिवाय शंभूराजांच्या आयुष्यातील अनेक घटना या भगवान गौतम बुध्दांच्या आयुष्याशी जुळताना आढळतात. उदा. दोघेही राजपुत्र. दोघेही अत्यंत बुध्दिमान, दोघेही दयावान, दोघांचेही वडील स्वतंत्र राजे. दोघांच्याही मातांचे बालपणीच निधन झाले. दोघांनाही वडिलांनी सर्वश्रेष्ठ शिक्षण दिले. दोघांनाही तरुण वयातच स्वतंत्र राज्यकारभार सांभाळवा लागला. दोघांनाही मंत्र्यांच्या वादास तोंड द्यावे लागले. दोघांच्याही पत्नीच्या नावात साधर्म्य. गौतम बुध्दांच्या यशोधरा तर शंभूराजांच्या येसूबाई. दोघांनीही अत्यंत सामर्थ्याने परिस्थितीवर विजय मिळवला. गणसमूहांमध्ये एकता टिकावी यासाठी सिध्दार्थास गृहत्याग करावा लागला तर स्वराज्य टिकावे यासाठी वयाच्या नवव्या वर्षी शंभूराजांना मोगलांकडे ओलीस राहावे लागले. दोघांनीही आपल्या ज्ञानाचा उपयोग जनसामान्यांना व्हावा यासाठी उद्बोधक लिखाण केले. दोघांनीही भगव्या रंगाचा स्वीकार केला. दोघेही जिवंतपणीच आपापल्या क्षेत्रात सर्वश्रेष्ठ ठरले. जनमान्य ठरले.

बुधभूषण या संस्कृत ग्रंथाव्यतिरिक्त नायिकाभेद, सात सतक, नखशिखा या ब्रीज/हिंदी भाषेतील ग्रंथातून संगीत, नृत्यप्रकार, ताल, लय, सूर याची विस्तृत माहिती नायिकाभेदमध्ये दिली आहे. नखशिखात नायिकेच्या नखापासून शिरापर्यंत वर्णन काव्यात्मक पध्दतीने केल्याचे सांगतात. सर्वगुणसंपन्न राजपुत्राला जर पूर्ण आयुष्य लाभले असते तर स्वराज्याचा इतिहास भूगोल वेगळा दिसला असता.

आजच्या दिवशीच स्वराज्याचा तेजस्वी दुसरा छत्रपती या पृथ्वीतलावर जन्मला होता. तमाम शिवशंभूप्रेमींना जन्मोत्सवाच्या खूप खूप शुभेच्छा...!

तस्यात्मजः शंभुरित प्रसिध्दः समस्तसामन्त शिरोवतंसः।

काव्यसाहित्यः पुरागगीतकोदण्डविद्यार्णव पारगामी बुधभूषण (अध्याय पहिला श्लोक ३०५)

थोर शिवप्रभूंच्या समस्त मांडलिकांमध्ये शिरोभूषण म्हणून शोभणारा आत्मज शंभू (राजा) म्हणून प्रसिध्दीस आला. तो काव्य, साहित्य, संगीत, धनुर्विद्या इ.चा कलासागर पार केलेला होता.

राम गायकवाड,
मराठा सेवा संघ
सोलापूर

दै. 'सायं अपडेट'च्या ३ ऱ्या वर्धापन दिनास तसेच
'सायं अपडेट न्यूज चॅनल'च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा
मा. दिलीप (भाऊ) कोल्हे
मा. सौ. मंगलाताई कोल्हे
कार्यरत उद्योग
गायत्री एन्टरप्रायजेस
घरगुती चाळणी, पोळपाट, बेलणे, विळी, कटर
तेजलक्ष्मी अगरबत्ती उद्योग
अगरबत्ती, धूपबत्ती, कापूर उत्पादन
TSVVSP Solapur Multi Product Cluster (KVIC, MUMBAI)
■ माढेश्वरी महिला बचत गट
■ स्वामी समर्थ नागरी पतसंस्था ■ सह्याद्री प्रोडक्टस्
■ तेजलक्ष्मी उद्योग समूह (कुलर उत्पादन)
■ सरस्वती महिला बचत गट (कडक भाकरी उत्पादन)
■ तेजस्विनी महिला उद्योग (इमिटेशन ज्वेलरी व राखी उद्योग)
■ सोलापूर मल्टि प्रोडक्ट क्लस्टर
"लक्ष्मी पापड
HIRASKAR-9922924638
तेजस्विनी
महिला उद्योग समूह
१३३/१३,
जुनी लक्ष्मी विष्णू चाळ,
डोणगांव रोड, सोलापूर.
सचिन चटके
9860043895
मंगेश डोंगरे
8805599500
संत तुकाराम म
संत ज्ञानेश्वर महाराज

साहित्यवीर छत्रपती संभाजी महाराज

छत्रपती संभाजी महाराजांनी भोसले कुळाचा अर्थातच शिव कुळाचा वारसा तलवारीबरोबर लेखणी ही तलवारी सारखी चालवूनही जोपासला. व ते छात्रवीर पदाबरोबर ज्ञानवीर या पदास पात्र ठरले. संभाजी महाराजांनी 'बुधभूषण', नखशिखा, नायिकाभेद व सातसतक हे ग्रंथ अवघ्या १४ व्या वर्षी लिहिले. नखशिखा हा ग्रंथ संभाजी महाराजांनी ब्रज भाषेमध्ये लिहिला. लहानपणीच कवी कलश, कवी भूषण यांच्यासारख्या विद्वानांच्या संपर्कात आल्यामुळे त्यांना ब्रज भाषेतील ज्ञान व प्रेरणा मिळाली. श्रृंगारपुराच्या निसर्गरम्य वातावरणात हा ग्रंथ संभाजी राजांनी लिहिला. नखशिखा हे शृंगार प्रधान काव्य आहे. एखाद्या रुपगर्विनीचे नखापासून ते शीख म्हणजे शिरापर्यंत व डोक्यावरील लांब सडक केसापर्यंतचे शृंगारिक वर्णन नायक व नायिका यांच्यामधील हे समाजरूप काव्य आहे. त्यामध्ये रूपक अलंकाराचा पुरेपूर वापर केलेला आहे. आपण एखादे हुबेहूब वर्णन सांगतो तेव्हा नखशीखा हा प्रयोग करत असतो.

छत्रपती संभाजी महाराजांच्या साहित्यात सातसतक या ग्रंथाचा समावेश आहे. सात म्हणजे अत्यानंद, सतक म्हणजे शंभर म्हणजेच अत्यानंद देणारी शंभर पदे छत्रपती संभाजी महाराजांनी रचलेली होती. त्याकाळी समाजामध्ये लिहिल्या जाणाऱ्या विविध अंगी साहित्य प्रकारांना छत्रपती संभाजी महाराजांनी स्पर्श केल्याचे दिसते. लोकसाहित्यातून लोकांना मानसिक समाधान व आनंद मिळावा अशी शंभूराजांची भावना होती.

संभाजी राजांचा नायिकाभेद हा ग्रंथ शृंगाररसप्रधान ब्रज भाषेत रचलेला असून भारतीय समाजावर आजही अधिराज्य गाजवणाऱ्या राधा-कृष्ण या प्रेमाजीवांच्या विविध भावमुद्रेवर आधारित आहे.

संभाजी महाराजांनी गवळण हा प्रकार आपल्या ग्रंथ संपदेतून राष्ट्रीय पातळीवर मांडलेला आहे गवळण हा प्रकार कशा प्रमाणे असला पाहिजे व त्याची ध्येयधोरण संभाजी महाराजांनी सांगितलेली आहेत. जल व्यवस्थापनापासून ते आपत्तीकाल व्यवस्थापनापर्यंत त्यांनी विचार मांडलेले आहेत. वेतनश्रेणीबद्दल सुध्दा त्यांनी भाष्य केलेले आहे व कलाकारांस, साहित्यिकांस दरमहा वेतन सुरू केले. म्हणजे आपण जे कलाकारांना व साहित्यिकांस जे सानुग्रह अनुदान वेतन देतो ते अत्यल्प असे आहे, त्यावेळेला संभाजी महाराजांनी दिलेले वेतन आजच्या प्रचलित चलना नुसार ९० हजार रुपये इतके होते. या सर्व गोष्टी त्यांनी त्यावेळी दिलेल्या आहेत. सर्व सूक्ष्म निरीक्षणे त्यांनी आपल्या लिखाणातून मांडलेली आहेत. चौदाव्या वर्षी इतकी विलक्षण दूरदृष्टी संभाजी महाराजांना लाभली आहे. 'बुधभूषण'मध्ये त्यांनी एक उदाहरण दिलेले आहे की, बाभळीच्या झाडाचे वर्णन त्यांनी केलेले आहे. ते म्हणतात, हे बाभळी तू निराश होऊ नकोस तुला असे वाटत असेल की तुझ्या सावलीला कोणी बसत नाही, तुला फुले येत नाहीत, फळे येत नाहीत, तुझा काही उपयोगच नाही, असे तुला जर वाटत असेल तर तुझा हा गैरसमज आहे. या जगामध्ये सर्व चैतन्य तुझ्यामुळेच तर आहे. जगामध्ये जी काही पाने आहेत, फुले आहेत, फळ आहेत ती तुझ्यामुळेच आहेत. कारण की लहानपणी त्या फळा व फुलांचे संरक्षण तुझ्याच फांद्या तर काटेरी कुंपण होऊन संरक्षण करतात. निसर्गात फुल, फळ व बहारदार वृक्ष आपण पाहतो, त्यांचे गुणवर्णन करतो. पण बाभळीसारख्या वृक्षाचे वर्णन संभाजी महाराज करतात. बाभळीसारखा वृक्ष आपण निरुपयोगी आहे असे म्हणतो, पण संभाजी महाराजांचा प्रत्येक वृक्षाकडे बघण्याचा सकारात्मक दृष्टिकोन किती चांगला आहे, या उदाहरणातून कळते. त्यांनी अशा बऱ्याच वृक्षांबद्दल भाष्य केलेले आहे. शाल्मली म्हणजेच काटेसावर या वृक्षाबद्दल सुध्दा संभाजी महाराजांनी भाष्य केलेले आहे. अशी बरीच अप्रतिम उदाहरणे संभाजी महाराजांनी 'बुधभूषण'मध्ये मांडलेली आहेत. आता संपत्तीबद्दल त्यांनी लिहिलेले आहे की, आपल्या जीवनामध्ये समाधान व संतोष मिळवायचा असेल तर आपल्या उत्पन्नातील किंवा मिळकतीतील एकचतुर्थांश धन आहे ते आपण साठवून ठेवले पाहिजे. म्हणजेच त्याचा संचय केला पाहिजे, तरच भविष्यामध्ये किंवा आयुष्यामध्ये पैशाचा तुटवडा तुम्हाला जाणवणार नाही, हे त्यांनी सांगितलेले आहे.

पाण्याबद्दल व धनाबद्दल त्यांनी सांगितलेले आहे की, जे शासक किंवा राज्य करणारे राज्यकर्ते आहेत त्यांनी सरकारातील तिजोरीमधील पैसा हा जपून वापरला पाहिजे व भविष्यामध्ये तशी चांगली तरतूद केली पाहिजे, नाहीतर राज्य लयाला जायला वेळ लागणार नाही व राज्य कर्जबाजारी सुध्दा होऊ शकते. ज्या वेळेला आपण या उपाययोजना करत असतो किंवा राज्यामध्ये आपत्ती किंवा पूर परिस्थिती निर्माण होते त्यावेळेला आपण लहान बालक, स्त्रिया व वृध्द यांची पहिला काळजी घेतली पाहिजे. हे धोरण सुध्दा संभाजी महाराजांनी मांडलेले आहे. या गोष्टीवर कोणीही आजपर्यंत भाष्य केलेले नाही. संभाजी महाराजांनी धर्माबद्दल असेही लिहून ठेवले आहे की, धर्म असावा समानता देणारा आणि धर्म असावा साऱ्या विश्वाला सामावून घेणारा अशी धर्माची व्याख्या संभाजी महाराजांनी मांडलेली आहे. समानतेचा धर्म मी मानतो व मी तो कृतीतून आचरणात आणलेला आहे, असे संभाजी महाराज म्हणतात व हा विश्वव्यापक समानतेचा धर्म माझ्या वडिलांनी म्हणजेच छत्रपती शिवाजी महाराजांनी स्थापलेला आहे, असे वर्णन 'बुधभूषण' ग्रंथामध्ये आहे.

शिवाजी महाराजांनी जुन्या चालीरुढी, अनिष्ट परंपरा व सर्व जातीतील विषमता या सर्व गोष्टी काढून टाकून धर्मशुध्दी सुध्दा केलेली आहे व तोच धर्म मानवता शिकवतो, समानता शिकवतो बंधुत्व शिकवतो, न्याय शिकवतो अशाप्रकारे त्यांनी विवेचन 'बुधभूषण'मध्ये केलेले आहे. समानतेची गोष्ट त्याकाळी त्यांनी चौदाव्या वर्षी केलेली आहे आणि म्हणून न्यायप्रिय, समता प्रिय, संभाजी राजे होते. एकंदरीत त्यांच्या भाषाशैलीचे प्रभुत्व आपण जर पाहिले तर संत कबीर, तुकोबाराय यांच्या विचारांची जी प्रभावळ होती. त्या प्रभावळीमधले उच्च कोटीचे संभाजी महाराज हे विचारवंत होते. दुसरा एक संदर्भ आहे. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या राज्याभिषेक वेळी गागाभट्ट जेव्हा रायगडला आले होते त्यावेळी गागाभट्टांनी संभाजी महाराजांबरोबर संवाद साधलेला आहे. त्यावेळी गागाभट्ट यांनी 'समयनय' नावाचा ग्रंथ लिहिला व त्या ग्रंथाची अर्पण पत्रिका संभाजी राजांना दिली. आता हा संदर्भ यासाठी महत्त्वाचा आहे. भाषेमधील विद्वान पंडित गागाभट्ट तत्कालीन भारतामधील उच्च कोटीचे भाषा पंडित म्हणून गागाभट्टांची ख्याती होती. यावरून इतके दिसून येते की साहित्यातील भाषा पंडित गागाभट्ट यांनी संभाजी महाराजांची भाषेतील विद्वत्ता मान्य करून त्यांनी 'समयनय' या ग्रंथाची अर्पण पत्रिका संभाजी महाराजांना अर्पण करून त्यांचे साहित्य व भाषेचे प्रभुत्व मान्य केले आहे.

पहिल्या चिलखताचे (बुलेटप्रूफ जॅकेट) निर्माते संभाजी महाराज आहेत. पाण्यावर तरंगणारा तोफखाना संभाजी महाराजांनी तयार केलेला आहे व आरमाराचे जे स्वराज्यामध्ये चार ठिकाणी कारखाने होते. तिथे सुध्दा तांत्रिक सुधारणा संभाजी महाराजांनी केलेल्या आहेत. शिवाजी महाराजांना 'फादर ऑफ नेव्ही' असे संबोधले जाते. राजापुरापासून ते मुंबईपर्यंत जे आरमार होते, तेथील कारागीर जे होते ते आगरी कोळी, भंडारी समाज्याचे होते. त्यांना प्रशिक्षित करून त्यांच्याकडून उत्कृष्ट अशी कामे करून घेतलेली आहेत. त्यावेळेला त्यांच्याकडून तरंगता तोफखाना किमान पाच टन वजनाचा त्यांनी बनवून घेतलेला आहे आणि ती सुध्दा इतिहासातील एकमेव पहिली घटना आहे. शिवाजी महाराजांनी पाहिलेले स्वप्न सत्यात उतरवण्याचे काम संभाजी महाराजांनी केलेले आहे. आपली पत्नी येसूबाईंना शिक्के कट्यारीचा मान संभाजी महाराजांनी दिलेला आहे तसेच आपल्या राजमुद्रेमध्ये येसूबाई यांच्या प्रतिमेला स्थान संभाजी महाराजांनी दिलेले आहे व चलनी नाण्यावर येसूबाई यांच्या रेखाचित्राला स्थान दिले होते. हे जगातील पहिले चलन आहे की एका महिलेला इतक्या उच्चकोटीचे स्थान एका चलनावर दिलेले आहे. तसेच येसूबाई या दुसऱ्या कुलमुखत्यार आहेत पहिल्या राजमाता जिजाऊ व दुसऱ्या येसूबाई आहेत. कुलमुखत्यार म्हटले तर दुसऱ्या राष्ट्रपतीच आहेत. छत्रपतींच्या अप्रोक्ष राजकारभार चालवण्याची मुभा कायदेशीररीत्या जिजाऊंना होती. त्यानंतर ती येसूबाईंना मिळाली. आज आपण ३६ टक्के ५० टक्के आरक्षणाच्या गोष्टी करतो. तेव्हा त्यावेळी छत्रपती शिवाजी महाराजांनी व संभाजी महाराजांनी प्रत्यक्षरीत्या त्या योजना अमलात आणल्या होत्या. त्या नंतरच्या काळात आम्ही त्या चालवल्या नाहीत, इतके आम्ही नतद्रस्ट आहोत. म्हणजे त्या चांगल्या रूढी परंपरा आणि ते त्यांचे आचरण आज आपण आचरणात आणलो असतो तर पुरुष व महिलांची विषमतेची दरी आज झाली नसती. तर अशा बऱ्याच घटना आहेत. संभाजी महाराजांचे जे तत्त्वज्ञान आहे ते मानवी संसाधन खात्याशी निगडित आहे व या खात्याचे जनक संभाजी महाराज आहेत व हे सर्व 'बुधभूषण' वाचल्यानंतरच कळेल.

'बुधभूषण'मध्ये विवेचन करतेवेळी संभाजी महाराजांनी असे म्हटले आहे की, बोलताना माणसाची न्यहाळावी देहबोली, लगेचच समजते अंतरीची खोली. समोरचा माणूस बोलतोय ते आपण नीट निरीक्षण करून बघितले पाहिजे. त्याच्या देहबोलीवरून लगेच कळते की त्याची भावमुद्रा काय आहे किंवा त्याचा मनसुबा काय आहे, त्याचे डोळे काय बोलतात, त्याच्या आवाजाची कंपन काय म्हणते मग त्याच्यामध्ये सत्यता आहे काय? तो व्यक्ती खोटे बोलतो आहे काय? हे लगेच समजून येते असे अनेक सारे दाखले आहेत. मानवी संसाधनावर तसेच व्यवस्थापन शास्त्रावर सुध्दा त्यांनी भाष्य केले आहे. कारण संभाजी महाराज उत्तम मॅनेजमेंट गुरु होते.

संभाजी महाराज प्रचंड शक्तिशाली होते तसेच प्रचंड बुध्दिमानही होते आणि त्यांनी आपल्या ग्रंथसंपदेमध्ये लिहून ठेवलेले आहे की त्यांना उत्तमरीत्या संगीत येत होते. ज्या अष्टप्रधान कला आहेत त्या सर्व मला अवगत आहेत. संगीत असेल, भाषाशास्त्र असेल, धनुर्विद्या असेल, शस्त्रविद्या असेल हे सर्व मला अवगत आहे व मी ती परिपूर्णपणे शिकलेली आहे. असे स्वतः त्यांनी लिहून ठेवलेले आहे.

संभाजी महाराज तंजावरला (तमिळनाडू) गेले असताना शिवाजी महाराजांच्या सावत्र आई तुळजाई (शहाजीराजांची दुसरी पत्नी)यांच्याकडे होते. त्यावेळी संभाजी महाराजांना आमटी बनवायची होती. त्यामध्ये तिकडे साधारणतः भाजीमध्ये अमसूल वापरतात. पण त्या वेळेला तेथे अमसूल उपलब्ध नसल्यामुळे संभाजी महाराजांनी चिंच वापरली व तेथे एक वेगळी भाजी तयार झाली. त्या भाजीचे नाव सांभार असे पडले. 'सांभार जे आहे ते म्हणजे संभाजीचा आहार म्हणजेच सांभार' हे दक्षिणेतील लोकांना सुध्दा फारसे माहीत नाही आहे.

संभाजी महाराजांचे तत्त्वज्ञान हे कालबाह्य न होण्यासारखे आहे. माणूस जिवंत आहे तोपर्यंत संभाजी राजांचे तत्त्वज्ञान आहे. माणसे आपली कशी ओळखावी तर संकट आल्यावर मित्र समजेल, वैभव नष्ट झाल्यावर बायको समजेल. खरी माणसे तेव्हाच समजतात जेव्हा संकट येतात. अशा बऱ्याच व्याख्या त्यांनी सांगितलेल्या आहेत. त्यांनी समाज व्यवस्थेबद्दल, राज्य व्यवस्थेबद्दल अशी अनेक काव्ये रचली आहेत. भाषाशास्त्राबद्दल आहेत, वनस्पतिशास्त्राबद्दल आहेत, कृषीशास्त्राबद्दल आहेत. चांगल्या व वाईट माणसाची व्याख्या सुध्दा त्यांनी मांडलेली आहे. माणसाचा विचार किती विषारी असतो यावर त्यांनी भाष्य करतेवेळी म्हटले आहे की, हे नागराजा तू जास्त चमकू नकोस. दुर्जनांची चमक तुझ्याहून अधिक आहे. तुझ्या तर फक्त जीभेत विष आहे, त्यांच्या साऱ्या शरीरात विष आहे. दुर्जन माणूस हा अस्सल नागापेक्षा विषारी असू शकतो आणि समाजाचा तो नाश करू शकतो. अंधश्रध्देबद्दल भाष्य करतेवेळी सुध्दा त्यांचे एक कवन प्रसिध्द आहे.

हे स्वर्णमयी कळसा तुझा रंग जाईल
मूळ तांब्याचा रंग पुन्हा आवरणी येईल
बाह्य रंग जनास भूल पाडे
ते कुठे जाणे तुझे अंतरंग बापुडे

लोक इतकी मूर्ख आहेत की लोकांना वाटते की तो सोन्याचा कळस आहे कारण मुळातच तो तांब्याचा आहे व त्याला सोन्याचा मुलामा दिलेला आहे असे त्यांनी अंधश्रध्देवर कवन केले आहे.

संभाजी राजांनी धुळीबद्दल सुध्दा काव्य केलेले आहे. धूळ आणि वादळाशी संवाद करताना ते म्हणतात, हे वादळा तू धुळीला कशासाठी प्रतिष्ठा मिळवून देतोस. ही धूळ आमच्या डोळ्यात जाते आणि ती प्रतिष्ठा त्या धुळीला मिळवून देऊ नकोस, असे संभाजी महाराज म्हणतात. इतक्या उच्च कोटीचे संवाद 'बुधभूषण'मध्ये आहेत. कुंभारावर सुध्दा त्यांनी भाष्य केलेले आहे. मडके बनवताना जो मातीचा प्रवास आहे त्या प्रवासाबद्दल त्यांनी फार चांगले बोललेले आहे. माती ही आई आहे व ती सजीव सृष्टी देते. या मातीचा कुंभाराकडून कसा नकळत अपमान होतो तर तो तिला गाढवावर टाकतो. तिला तो त्यानंतर चक्रावर फिरवतो. त्यानंतर गरम भात्यात टाकतो. किती वेदना होत असतील त्या मातीला. म्हणजेच आईला ज्याप्रमाणे वेदना होतात त्याप्रमाणे त्यांनी मातीचे वर्णन केले आहे. इतके सूक्ष्म निरीक्षण 'बुधभूषण'मध्ये केलेले आहे. संभाजी महाराजांच्या जाणिवा फार जिवंत होत्या आणि फारच प्रगल्भ होत्या. वयाच्या चौदाव्या वर्षी इतक्या प्रगल्भ जाणिवा असणारा एकमेव राजा म्हणजे संभाजी महाराज. छत्रपती शिवाजी महाराजांचे व जिजाऊंचे किती मौलिक संस्कार संभाजी महाराजांवर झालेले आहेत ते यावरून स्पष्ट दिसून येते.

बत्तीस वर्षांच्या आयुष्यामध्ये नऊ वर्ष त्यांनी राज्य कारभार केलेला आहे. 'बुधभूषण' हा शब्द १६७२ मध्ये संभाजी महाराजांनी वापरला. त्यानंतर 'बुधभूषण' हा शब्द डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी त्यांच्या प्रिंटिंग प्रेससाठी वापरलेला आहे. यातून स्पष्ट होते की, 'बुधभूषण' या ग्रंथापर्यंत बाबासाहेब पोहोचलेले होते. कारण शिवचरित्र व शंभू चरित्राचे बाबासाहेब चांगले अभ्यासक होते.

असेच बाबासाहेबांप्रमाणे छत्रपती संभाजी महाराज यांच्या चरित्राचे अभ्यासक आपण सर्वजण होऊया. त्यांच्या चरित्रातून ज्ञानाची प्रेरणा घेऊया व बदलत्या काळात त्यांच्या ग्रंथसंपदेचा, ज्ञानाचा आदर्श घेऊन शिक्षण, कला, क्रीडा, संगणक व साहित्य क्षेत्रात आपण सर्वांनी उत्तुंग गरुडभरारी घेऊन, नवनवीन क्षेत्रे पदाक्रांत करूया.

आज छत्रपती संभाजी महाराज यांच्या जयंतीदिनी सर्वांना शिवमय शुभेच्छा!

(या लेखाचे लेखक यांनी छत्रपती संभाजी महाराज यांनी संस्कृत भाषेत लिहलेल्या 'बुधभूषण' या ग्रंथाचा मराठी काव्य अनुवाद केला आहे).

डॉ. शरद गोरे
सुप्रसिध्द इतिहास संशोधक, पुणे
९४२२३००३६२

दैनिक सायं अपडेट
दै. सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. कुमार दादा करजगी
शुभेच्छुक
• नागेश करजगी ऑर्चिड स्कूल
• यश कन्स्ट्रक्शन
• यशराज वायनरीज
• मोहिनी वॉटर पार्क
• उमा सहकारी पतसंस्था
संस्थापक- कुमारदादा करजगी,
सोलापूर
मा. यशराज नागेश करजगी

छत्रपती संभाजी महाराज- एक कुशल प्रशासक

छत्रपती संभाजी महाराजांची राजकीय कारकीर्द अवघी नऊ वर्षांची राहिली. या कारकिर्दीमध्ये मोगल, सिद्दी, पोर्तुगीज यांच्याशी त्यांचा अविरत रणसंग्राम चालू होता. इतकेच नाही तर राजघराण्यातील व राजदरबारातील मातब्बर व्यक्तींचा विरोध, त्यांनी केलेली कटकारस्थाने यामुळे संभाजी महाराजांच्या कारकिर्दीची सुरुवात अत्यंत अस्थिर अशा पध्दतीची राहिली. तरी देखील संभाजी महाराजांनी स्वराज्याचा राज्यकारभार अत्यंत कुशलपणे चालविलेला आपणास दिसून येतो. वडिलांच्या वेळी जो शिरस्ता होता तोच कटाक्षाने पुढे चालविण्याचे कार्य छत्रपती संभाजी महाराजांनी केले. छत्रपती संभाजी महाराजांच्या कालखंडात छत्रपती हे संपूर्ण प्रशासनाचे केंद्रबिंदू होते. कायदा, न्याय, मुलखी व लष्करी व्यवस्था या सर्वांच्या बाबतीत छत्रपती सर्वाधिकारी होते.

छत्रपती संभाजी महाराजांची मुद्रा

।। श्री शंभो: शिवजातस्य मुद्रा द्यो, रिवराजते।

यदं, कसेविणी लेखा, वर्तते कस्य नो परी।।

याचा अर्थ 'संभाजींची ही मुद्रा सूर्यप्रभेप्रमाणे शोभते व ज्या मुद्रेचा आश्रय करणारी लेखा सुध्दा कोणावरही सत्ता चालविते तीही शिवपुत्र शंभूची मुद्रा प्रकाशमान होत आहे', याला अनुसरुनच त्यांनी आपला कारभार चालविला.

संभाजी महाराजांनी आपल्या गैरहजेरीत राज्य शासन पाहण्याचा अधिकार महाराणी येसूबाईंना दिला होता. त्यांना 'श्री सखी राज्ञी जयती' असा शिक्का ही करून दिलेला होता. त्याचप्रमाणे सन १६८३ मध्ये कवी कलशास 'कुल ये ख्तीयार' देऊन मंत्रिमंडळात स्थान दिले होते. छत्रपती संभाजी महाराजांच्या अष्टप्रधान मंडळामध्ये असलेल्या सर्व प्रधानांना विविध प्रांतांचा कारभार हा त्यांनी सोपविलेला होता. त्याचप्रमाणे प्रत्येक प्रधानांकडे दिवाण, मुजुमदार, फडणीस, सबनीस, कारखानिस, चिटणीस, जामदार, पोतनीस हे अधिकारी नेमून दिलेले होते. चिटणीस हे संभाजी महाराजांचे महत्त्वाचे अधिकारी होते. राजपत्रे लिहिणे, महत्त्वाच्या राजकीय पत्रांना उत्तरे देणे ही कामे ते करत असत. याशिवाय राज्यकारभाराकडे सूक्ष्मपणे लक्ष देण्याकरिता १८ कारखाने १२ महाल यामध्ये राज्यातील विविध लहान लहान विभागांची विभागणीही करण्यात आलेली होती.

छत्रपती संभाजी महाराजांनी युध्दाच्या धामधुमीतही थोरल्या महाराजांचे प्रजाहिताचे धोरण प्रत्यक्षात राबविले. कोसळलेल्या संकटात वतनदारांना दुखावणे परवडणारे नसतानाही त्यांनी रयतेस त्रास देणाऱ्या, बंडखोरी करणाऱ्या वतनदारांची गय केली नाही. सर्जेराव जेधेंचा भाऊ मोगलांकडे गेला होता, पुढे सुरक्षिततेसाठी सर्जेराव जेधेही मोघलांकडे गेले. परंतु पश्चात्ताप झाल्यानंतर सर्जेराव जेधे पुन्हा संभाजी महाराजांकडे आले. तेव्हा त्यांना अभय देताना कडक शब्दांमध्ये त्यांची कानउघाडणी करण्यास संभाजीराजांनी मागेपुढे पाहिले नाही. स्वराज्य कार्यात सहभागी देशमुखांना अधिकाऱ्याने त्रास देऊ नये अशी ताकीद आपल्या अधिकाऱ्यांना दिलेली होती. आणि जो कोणी अधिकारी आपला आदेश मानणार नाही त्यांना खरमरीत शब्दांत सुनावण्याचे काम त्यांनी केल्याचे

दिसून येते. कल्याण प्रांतातील गोपजी व सूर्याजी प्रभू यांचा वतन विषयक खटला शिवकाळापासून चालू होता. तो संभाजी महाराजांनी सन १६८८ मध्ये सोडविलेला आपल्याला दिसून येतो.

खुद्द मोगल बादशहा औरंगजेब दक्षिणेत प्रचंड मोठे सैन्य व साधनसामग्री घेऊन उतरला होता. रात्रंदिनी युध्दाचे प्रसंग चालू होते. या युध्दाच्या धामधुमीत देखील संभाजी महाराजांची न्यायव्यवस्था अत्यंत निर्भीडपणे व निर्भयपणे न्यायदान करत असताना आपल्याला दिसून येते. सन १६८५ साली रायगडावर एक चोरी प्रकरणाच्या न्याय निवाड्यासाठी आयोजित सभेत संभाजी राजे, पेशवे निळोपंत, सेनापती हंबीरराव, मुख्य न्यायाधीश प्रल्हाद निराजी, छंदोगामात्य कवी कलश हे उपस्थित असल्याचे आढळते. निष्पक्षपातीपणे, पुरावे साक्षीदार तपासून गुन्ह्याची चौकशी करूनच न्यायदान केले जात होते.

मोगलांनी केलेल्या आक्रमणामुळे लष्करी खर्चामध्ये प्रचंड वाढ झालेली होती. सन १६८५ ते ८७ या काळात अनेक ठिकाणी दुष्काळ पडलेला होता. प्रतिकूल परिस्थितीवर मात करण्यासाठी संभाजी महाराजांनी पडीक जमीन लागवडीस प्रोत्साहन दिले. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातील करव्यवस्था त्यांनी पुढे चालवली. मोगली व आदिलशाही मुलखात बुऱ्हानपूर, धरणगाव, जालना, बिदर, मैसूर इत्यादी ठिकाणे लुटून त्यांनी पैसा उभा केला. चौथाई वसुलीसाठी स्वाऱ्या केल्या व आपली स्वराज्याची अर्थव्यवस्था मजबूत ठेवली.

छत्रपती संभाजी महाराजांनी एकाच वेळी मोगलांच्या खान्देश, कोकण, कर्नाटकच्या प्रदेशात स्वाऱ्या केल्या. शिवकाळापेक्षा दुप्पटीने लष्करी सामर्थ्य वाढविले. डिचोली, कुडाळ या ठिकाणी दारूगोळ्याचे कारखाने उभारले. सर्व किल्ल्यावर दारूगोळा, अन्नधान्यांचा मुबलक साठा केला. फोंड्याजवळ मर्दनगड बांधला. साष्टी प्रदेशात खोलगड नावाचा किल्ला बांधण्यास सुरुवात केली. आपत्काली किल्ल्यावर शिल्लक धान्यसाठ्याचा रयतेसाठी उपयोग केला. निळो मोरेश्वर आणि सागरगडाच्या कोठारातून पन्नास खंडित धान्य रयतेस लावणी व संचणी करण्यासाठी दिल्याची नोंद आहे.

छत्रपती संभाजी महाराजांच्या काळात आरमारात मोठ्या प्रमाणावर वाढ झाली. राजापूरजवळ ६० गलबते व गुराब नेहमी सज्ज ठेवलेली असत. पेण येथे तसेच थल येथे आरमार सुसज्ज ठेवले. मुंबई खाडीत १०० गलबते तयार ठेवल्याची माहिती मिळते.

छत्रपती संभाजी महाराजांनी धार्मिक धोरणात ही आपल्या वडिलांचाच कित्ता पुढे चालविला. त्यांच्या लष्करात, आरमारात अनेक मुस्लीम अधिकारी होते. इतर धार्मिक श्रध्दास्थळांचा आदर करण्यास त्यांनी सैनिकांना सांगितले होते. बाटलेल्या हिंदूंचे शुध्दीकरण करून त्यांना स्वधर्मात घेतले. सन १६८४ साली इंग्रजांशी करार करून आपल्या राज्यातून गुलाम करण्यासाठी किंवा ख्रिश्चन बनविण्यासाठी माणसांना विकत घेता येणार नाही हे त्यांनी बजावले. बलाढ्य शत्रू सैन्याशी लढत असताना आपल्या राज्यातील प्रशासन अत्यंत मजबूत ठेवत त्या प्रशासनावर असणारी पकड त्यांनी जराही ढिली होऊ दिली नाही. हे पाहून छत्रपती संभाजी महाराजांच्या कार्यकर्तृत्वाची, पराक्रमाची साक्ष आपणास पटते.

प्रा. डॉ. चंद्रकांत चव्हाण

दैनिक
सायं अपडेट
३ रा वर्धापन दिन तसेच
अपडेट NEWS
(न्यूज चॅनल)
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा !
श्री. सिद्धेश्वर काळे
श्री. संकेत काळे
Highways Construction
SHRI
SIDDHESHWAR
CONSTRUCTION
L & T Kemco Japan
Sand Plant
M Sand
P Sand
We Build Your Dream's..
S.P. Kale
Tulajapur Road, Gangewadi, Solapur/
9922298477, 8668843272, 8668568730
HIRASKAR-9922924638

छत्रपती संभाजी महाराज

छत्रपती संभाजी महाराजांचा जन्म १४ मे १६५७ रोजी पुरंदर किल्ल्यावर झाला. ते छत्रपती शिवाजी महाराज आणि सईबाई यांचे ज्येष्ठ पुत्र होते. त्यावेळी शिवाजी महाराज आदिलशाही आणि मुघलांशी लढा देत होते. त्यामुळे संभाजी महाराजांचे बालपण अनेक राजकीय आणि सामाजिक उलथापालथीच्या काळात गेले. लहानपणापासूनच त्यांना रणांगणावरील मोहिमा आणि राजकारणातील डावपेच यांचे बाळकडू मिळाले.

संभाजी महाराजांचे शिक्षण आणि प्रशिक्षण

भाषेचे शिक्षण

* संस्कृत : या भाषेतून त्यांनी हिंदू धर्म, संस्कृती आणि नीतिशास्त्राचा अभ्यास केला.
* मराठी : मराठी भाषेवर प्रभुत्व असल्यामुळे त्यांना राज्यकारभार आणि जनसामान्यांशी संवाद साधण्यास मदत झाली.
* हिंदी : हिंदी भाषेचे ज्ञान उत्तर भारतातील राजकीय परिस्थिती समजण्यासाठी उपयुक्त ठरले.
* इंग्रजी : इंग्रजी भाषेच्या शिक्षणामुळे त्यांना युरोपियन राजकारण आणि तंत्रज्ञानाची माहिती मिळाली.
* फारसी : मुघल साम्राज्याशी संवाद साधण्यासाठी फारसी भाषेचे ज्ञान आवश्यक होते.
* अरबी : अरबी भाषेचा अभ्यास त्यांना इस्लामिक संस्कृती आणि कायद्याची माहिती देण्यासाठी उपयुक्त ठरला.

कौशल्य प्रशिक्षण

* तलवारबाजी : युध्दकलेमध्ये निपुणता प्राप्त करण्यासाठी त्यांना तलवारबाजीचे प्रशिक्षण देण्यात आले.
* घोडेस्वारी : घोडेस्वारीवर प्रभुत्व असल्यामुळे त्यांना लष्करी मोहिमांमध्ये गतिशीलता मिळाली.
* युध्दकला : विविध प्रकारच्या शस्त्रांचा वापर आणि युद्धनीती यांचा अभ्यास त्यांना रणनीतिकार बनण्यासाठी मदत करणारा होता.
* राजकारण : राजकारणाचे शिक्षण त्यांना राज्यकारभार आणि प्रशासन कौशल्ये विकसित करण्यासाठी आवश्यक होते.

प्रशिक्षक

* दादोजी कोंडदेव : भाषा आणि राजकारणाचे शिक्षण देण्यासाठी दादोजी कोंडदेव हे संभाजी महाराजांचे प्रमुख शिक्षक होते.
* तन्हाजी मालुसरे : तलवारबाजी आणि युध्दकलेचे प्रशिक्षण देण्यासाठी तन्हाजी मालुसरे हे महत्त्वाचे शिक्षक होते.
* इतर अनेक विद्वान आणि योध्दे : विविध विषयांमध्ये संभाजी महाराजांना प्रशिक्षण देण्यासाठी अनेक विद्वान आणि योध्दे यांची मदत घेण्यात आली.

छत्रपती संभाजी महाराज यांचा राज्याभिषेक

६ जून १६८० रोजी छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या निधनानंतर संभाजी महाराजांचा रायगडावर राज्याभिषेक झाला.

*** छत्रपती संभाजी महाराज यांचा कार्यकाळ :**

संभाजी महाराजांचा कारकिर्द अल्पावधीचा होता, तरीही त्यांनी अनेक महत्त्वपूर्ण कार्ये केली. त्यांनी मराठा साम्राज्याचा विस्तार केला, मुघलांशी लढा दिला आणि स्वराज्य टिकवून ठेवले.

छत्रपती संभाजी महाराज यांचा लष्करी मोहिमा

* पहिले यश : वयाच्या अवघ्या १६ व्या वर्षी संभाजी महाराजांनी आपली पहिली लष्करी मोहीम राबवली. यात त्यांनी पन्हाळा किल्ला जिंकून घेतला. ही मोहीम अत्यंत महत्त्वाची होती कारण पन्हाळा हा मराठा साम्राज्याचा एक प्रमुख किल्ला होता.
* **महत्त्वाच्या मोहिमा**
* विशाळगडावर स्वारी (इ.स. १६७०) : छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या मृत्यूनंतर संभाजी महाराजांनी विशाळगडावर स्वारी करून स्वराज्याचा कारभार हाती घेतला.
* पुरंदर किल्ला जिंकणे (इ.स. १६७३) : संभाजी महाराजांनी मुघलांकडून पुरंदर किल्ला जिंकून घेतला.
* कोकण मोहीम (इ.स. १६७४) : संभाजी महाराजांनी कोकणावरील आदिलशाही प्रदेशावर मोहीम राबवून अनेक किल्ले जिंकून घेतले.
* विशाळगडावर आदिलशाही सैन्याचा पराभव (इ.स १६७६) : संभाजी महाराजांनी विशाळगडावर आदिलशाही सैन्याचा पराभव करून स्वराज्याचे रक्षण केले.
* बेळगाव आणि खानदेशावर मोहीम (इ.स १६७७) : संभाजी महाराजांनी बेळगाव आणि खानदेशावर मोहीम राबवून मुघलांना हतबल केले.
* बंगाल मोहीम (इ.स १६८२) : संभाजी महाराजांनी बंगालवर मोहीम राबवून मुघलांना हतबल केले आणि मुघलांची आर्थिक स्थिती कमकुवत केली.
* कर्नाटक मोहीम (इ.स १६८३) : संभाजी महाराजांनी कर्नाटकावर मोहीम राबवून मुघलांना आणि आदिलशहांना पराभूत केले आणि मराठा साम्राज्याचा विस्तार केला.
* बिजापूर मोहीम (इ.स. १६८५) : संभाजी महाराजांनी बिजापूरवर मोहीम राबवून आदिलशाहीला कमकुवत केले.
* तंजावर मोहीम (इ.स १६८६) : संभाजी महाराजांनी तंजावरवर मोहीम राबवून तंजावरच्या राजाला मराठ्यांच्या अधिपत्य स्वीकारण्यास भाग पाडले.
* कोकण आणि कर्नाटकातील प्रदेश जिंकणे (इ.स १६८८) : संभाजी महाराजांनी कोकण आणि कर्नाटकातील अनेक प्रदेश जिंकून घेतले आणि मराठा साम्राज्याचा विस्तार केला.

मुघलांशी लढा

* १६८० मध्ये औरंगजेबाने मराठ्यांवर स्वारी केली. संभाजी महाराजांनी मुघलांशी अनेक लढाया लढल्या आणि त्यांना कठीण आव्हान दिले.
* १६८१ मध्ये संभाजी महाराजांनी मुघलांच्या सरदाराला ठार मारून त्यांचा पराभव केला.
* १६८२ मध्ये संभाजी महाराजांनी संभाजीनगर (औरंगाबाद) जिंकून घेतले.

संभाजी महाराजांच्या लष्करी कौशल्याचे वैशिष्ट्ये

* गनिमी काव्याचा उत्तम वापर.
* वेगवान आणि अचूक हल्ले.
* चकमा देण्याच्या रणनीतींचा वापर.
* सैनिकांमध्ये प्रेरणा निर्माण करण्याची क्षमता.
* बंदी आणि मृत्यू

११ मार्च १६८९ रोजी संभाजी महाराज मुघलांच्या कैदेत होते. औरंगजेबाने त्यांना अत्यंत क्रूरपणे ठार मारण्याचा आदेश दिला.

वारसा

संभाजी महाराज हे एक महान योद्धा आणि कुशल प्रशासक होते. त्यांनी स्वराज्यासाठी आपले सर्वस्व अर्पण केले. आजही ते मराठी माणसासाठी प्रेरणास्थान आहेत.

संभाजी महाराजांचे महत्त्व:

* संभाजी महाराज हे एक कुशल सेनानी आणि रणनीतिकार होते.
* त्यांनी मराठा साम्राज्याचा विस्तार केला आणि मुघलांना कडवी टक्कर दिली.
* ते स्वराज्याचे कट्टर समर्थक होते आणि त्यांनी त्यासाठी आपले प्राण अर्पण केले.
* आजही ते मराठी माणसासाठी शौर्य आणि पराक्रमाचे प्रतीक आहेत.
* **निष्कर्ष**

संभाजी महाराज हे एक महान योद्धा आणि कुशल प्रशासक होते. त्यांनी स्वराज्यासाठी आपले सर्वस्व अर्पण केले. आजही ते मराठी माणसासाठी प्रेरणास्थान आहेत. छत्रपती संभाजी महाराजांच्या जीवनावर अनेक पुस्तके आणि लेख लिहिले गेले आहेत. अधिक माहितीसाठी आपण त्यांचा संदर्भ घेऊ शकता.

दैनिक सायं अपडेट
अपडेट NEWS
दै. 'सायं अपडेट'च्या ३ ऱ्या वर्धापन दिनास तसेच
'सायं अपडेट न्यूज चॅनल'च्या शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा !
पालकमंत्री
मा. जयकुमार गोरे
महसूलमंत्री
मा. चंद्रशेखर बावनकुळे
आमदार
मा. सचिन कल्याणशेट्टी
इंद्रजीत पवार
शुभेच्छुक
शहाजीराजे पवार
मित्र मंडळ
उत्तर सोलापूर तालुका
HIRASKAR-9922924638

स्वातंत्र्यवीर स्वराज्यरक्षक छत्रपती संभाजी महाराज

जन्मापासून ते मरेपर्यंत राजा म्हटले की पहिले नाव येते ते छत्रपती शिवाजी महाराजांचे अन् त्यांच्या पाठोपाठ नाव येते ते छत्रपती संभाजी राजे.

सर्वांगिण राजा कसा असावा याचे जीते-जागते उदाहारण म्हणजे शाक्तवीर, स्वातंत्र्यवीर संभाजी राजे. बलिदान, योगदान, त्याग, धाडस, शौर्य, पराक्रम, कर्तृत्व, नेतृत्व, बुध्दिवंत, नीतीवंत, गुणवंत, ध्येयवंत हे शब्द समोर येताच डोळ्यासमोर चरित्र येते ते म्हणजे छत्रपती संभाजीराजे यांचे. १४ मे रोजी या महान अशा राजाची जयंतीनिमित्त विनम्र अभिवादन.

जगातल्या राजांपैकी एकमेव राजे संभाजी असे आहेत की त्यांच्या जीवनात हयात असतानाही व नसतानाही त्यांना वैदिक धर्माचा प्रचंड त्रास सहन करावा लागला. साडेतीनशे वर्षांनंतरही कथा, नाटके, चित्रपट मालिका सडक्या मेंदूच्या पुस्तिका, काडीमोल बखरी अशा बोगस साहित्यातून स्वातंत्र्यवीर संभाजी राजांना बदनाम केले जात आहे. यासाठी आमच्या शेतकऱ्यांच्या पोरांनी नागरांच्या रुमण्याला धरुन-धरुन जे तळहाताला घट्टे पडले त्या घट्ट्यांना लेखणीचा स्पर्श करावा लागेल आणि शब्दांची तलवार करुन निष्ठावंत संभाजी राजांचा इतिहास या मातीवर पुन्हा पेरावा लागेल. संभाजी राजे यांनी ३०० वर्षांपूर्वी वैदिक धर्माविरुध्द लेखन बंड केले होते. राजे स्वतः बालवयापासूनच राष्ट्रमाता माँ साहेब जिजाऊ यांच्या व शिवाजी राजे यांच्या मार्गदर्शनाखाली प्रचंड अभ्यासू व तत्वज्ञानी बनले होते. जिज्ञासू, चारित्र्यसंपन्न, प्रजावत्सल, पराक्रमी, बुध्दिमान, स्वाभिमानीख राष्ट्रसेवा असे सर्वच गुण संभाजी राजांच्या रक्तात जणू काय भिनलेच होते. त्यामुळे राजेंची स्वराज्यावरील निष्ठा ही तथाकथित भक्तांनी आम्हा जातीवंत शिवशंभू अनुयायी लोकांना शिकवावी म्हणजे आजोबाला नातवाने शिकवल्यासारखे आहे. राजांनी स्वराज्य हे तलवारीच्या टोकावर तर लेखणीच्या जिवावर तारले व वाढवले. केवळ राजकीय स्वातंत्र्य नव्हे तर प्रजेला खऱ्या अर्थाने सांस्कृतिक, साहित्यिक, न्यायिक, प्रशासकीय, स्वातंत्र्य हे संभाजी राजेंनीच जगात पहिल्यांदा प्रजेला मिळवून दिले. हे माझे वैयक्तिक नव्हे तर तमाम इतिहासकारांचे मत आहे. राजेंनी धर्माची ठेकेदारी उद्ध्वस्त केली. धर्माच्या दुकानदारीवर पोट भरणाऱ्या व स्वराज्याचा घात करणाऱ्या फितूर मंत्री यांना हत्तीच्या पायी दिले. राजा जयसिंग व दिलेरखानासारखे सरदार देखील बालवयातच संभाजी राजे यांच्या कल्पकतेवर फिदा झाले. शत्रू देखील म्हणतो की 'ये बच्चा कोई सामान्य नही ये तो सबका बाप है.'

पण याच नीतीमान राजाला काहींनी बदनाम केले. आम्हा तमाम बहुजनांना त्यांचा खरा इतिहास समजू दिला नाही. खरे तर आमचे संभाजीराजे म्हणजे त्यागाचे एक प्रतीकच. केवळ मराठा सेवा संघाच्या अफाट प्रबोधनामुळे माझ्यासारख्या असंख्य तरुणांच्या हाती पुस्तक आले ते केवळ मराठा सेवा संघामुळेच. म्हणून तर मित्रांनो नाचणे बंद करा आणि राजाच्या जयंतीला वाचणे व माध्यमांतून प्रबोधन करुन गौरवशाली दैदीप्यमान दिव्य आणि भव्य इतिहास समाजासमोर आणण्याचा प्रयत्न करत राहुया.

संभाजी महाराज मोठे विद्वान

छत्रपती संभाजी महाराजांना संस्कृत भाषेचे उत्तम ज्ञान होते. संभाजी राजांनी वयाच्या १४ व्या वर्षी बुधभूषण ग्रंथ लिहिला. बुधभूषणात काव्य, शास्त्र, संगीत, पुराण आणि धनुर्विद्या या तीन भागांत अभ्यासाचा उल्लेख केला आहे. त्यात राजा आणि त्याचे गुण, राजाचे सहायक, राजाचे सल्लागार, त्यांची कर्तव्ये, खजिना, किल्ले, सैन्य, गुप्तहेर, नोकर यांची माहिती मिळते. तर 'धर्म कल्पलता' हा धर्मशास्त्रावरील ग्रंथ केशव पंडित यांनी संभाजी राजेंसाठी लिहिला. अब्बे कारे या परदेशी लेखकाने संभाजी महाराजांच्या युध्दकलेतील कौशल्याचे कौतुक केले आहे. यावरून संभाजी महाराजांची अफाट बुध्दिमत्ता, ज्ञान, अनेक भाषांमधील प्रभुत्व आणि येथील मातीच्या भक्तीचा अंदाज बांधता येतो.

१४ मे १६५७ रोजी पुरंदरावर जन्माला आलेला युगंधर म्हणजे शंभुराजा.

* वयाच्या २ ऱ्या वर्षी आईविना पोरका झालेला बाळ म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या ९ व्या वर्षी ४ हजारांची मनसबदारी स्वीकारणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १० व्या वर्षी आग्र्याच्या भेटीला जाणारा शिवपुत्र म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या ११ व्या वर्षी ५ हजारांची मनसबदारी स्वीकारणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १३ व्या वर्षी रायप्पा महाराचा भर दरबारात सत्कार करणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १४ व्या वर्षी महान बुधभूषण नावाचा संस्कृत ग्रंथ लिहिणारा संस्कृत पंडित म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १५ व्या वर्षी वेगवेगळ्या भाषेतील तीन महान ग्रंथ लिहिणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १६ व्या वर्षी १० हजार सैनिकांचे नेतृत्व करणारा कुशल सेनानी म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १७ व्या वर्षी फोंडा किल्ला घेण्यासाठी शिवरायांना सहकार्य करणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १८ व्या वर्षी शिवरायांच्या गादीचा पहिला युवराज म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या १९ व्या वर्षी संतश्रेष्ठ तुकाराम महाराजांची जगातील पहिली पालखी देहू ते पंढरपूर ही पहिली वारी सुरू करणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या २३ व्या वर्षी शिवरायांच्या गादीवर बसणारा दुसरा छत्रपती म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या २३ व्या वर्षापासून ३२ व्या वर्षापर्यंत इंग्रज, पोर्तुगीज, फ्रेंच, डच आणि मोगल या पाच सत्ताधाऱ्यांशी लढणारा म्हणजे शंभुराजा.
* वयाच्या ३२ व्या वर्षी छत्रपती शिवरायांच्या स्वराज्यासाठी आणि स्वाभिमानासाठी आपल्या देहाचे बलिदान करणारा शुरवीर योध्दा म्हणजे छत्रपती संभाजी राजेंच्या चरणी मानाचा त्रिवार मुजरा!

व्याख्याते हर्षल बागल भोसरेकर
९०११९००५७७

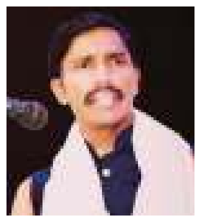

दैनिक सायं अपडेट
३ रा वर्धापन दिन
तसेच
अपडेट NEWS
(न्यूज चॅनल)
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
आपल्या स्वप्नातील घरे
योग्य किमतीत अन्
दर्जेदार पद्धतीने बांधून दिली जातील..
No
Compromise
for
Quality
Construction..
संकेत नारायण शिंदे
सिव्हिल इंजिनिअर
मो. 9309123158
श्री नवश्या कन्स्ट्रक्शन, अक्कलकोट
HIRASKAR-9922924638

दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास

हार्दिक शुभेच्छा!

कै. बसवेश्वर नरोळे

शुभेच्छुक

मा. श्री. श्रीशैल नरोळे
मित्र परिवार
लिंबीचिंचोळी, ता. द. सोलापूर

मा. श्री. श्रीशैल नरोळे
नूतन संचालक, बाजार समिती, सोलापूर

दैनिक सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!

शुभेच्छुक

डॉ. पंजाबराव देशमुख राष्ट्रीय शिक्षक परिषद

सुनील चव्हाण – प्रदेश महासचिव
विनोद आगलावे – जिल्हाध्यक्ष, प्राथमिक
संतोष माशाळे – शहराध्यक्ष, मुख्याध्यापक संघटना
समीर शेख – शहराध्यक्ष, माध्यमिक
अनिल गायकवाड – शहराध्यक्ष, प्राथमिक

अखिल भारतीय उर्दू शिक्षक संघटना, सोलापूर

अ. गफूर अरब – जिल्हाध्यक्ष
अख्तर मुल्ला – सचिव
युसूफ शेख – शहराध्यक्ष

माजिद कलादगी, मुजम्मील शेख, फरहान अ. नल्लामंदु, जुबेर मुजावर, महेजबिन मुल्ला

युवक शिक्षक कर्मचारी संघ, सोलापूर
प्लॉट नं.१८, अयोध्या नगर, हैदराबाद रोड, सोलापूर

श्री. अप्पाराव इटेकर – संस्थापक
श्री. सोमेश्वर याबाजी – अध्यक्ष
श्री. सचिन चौधरी – कार्याध्यक्ष
श्री. वीरभद्र यादवाड – सचिव
श्री. बंदेनवाज शेख – उपाध्यक्ष
श्री. भीमराया कापसे – निमंत्रक
श्री. चंद्रकांत साळुंके – सहसचिव
श्री. दिलीप चव्हाण – शहर संघटक
श्री. दत्तात्रय पांढरे – खजिनदार
श्री. प्रकाश अजटराव – प्रसिद्धीप्रमुख

मार्गदर्शक

मा. श्री. दिलीपराव माने

युवा नेते

मा. श्री. पृथ्वीराज माने

संस्थापक

मा. श्री. संभाजीराव भडकुंबे

दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!

शुभेच्छुक

दिलीपराव माने विद्यालय
होनसळ, ता. उत्तर सोलापूर

स्वादिष्ट व रुचकर मसाले
प्रत्येक घरात हवेतच!
लोकमंगल मसाले
मसाले | लोणचे | पापड | चटणी
आता प्रत्येक हाताला चव ...!
लोकमंगलचे एकूण ४८ प्रकारचे खास मसाले नक्की वापरावेत. हे सर्व मसाले फक्त महिलांच्या हस्तकौशल्यातून तयार होतात, म्हणूनच त्यामध्ये आहे शुद्धतेची हमी आणि खास चव ! झणझणीत व रुचकर जेवणासाठी वापरा.....
काळा मसाला, कांदा-लसूण मसाला, चटपट मसाला, व्हेज पुलाव, बिर्याणी मसाला, सांभर मसाला, पावभाजी मसाला, हळद, मिरची, धणे, मटन मसाला, चिकन मसाला व इतर मसाले
KALA
काळा मसाला
स्पेशल कांदा लसूण मसाला
CHATPAT
चटपट मसाला
VEG-PULAV
व्हेज-पुलाव मसाला
शेंगा चटणी
Lokmangal
GULAB JAMUN mix
गुलाब जामुन मिक्स
लोकमंगलचे खास : शेंगाचटणी, पापड, लोणचं, अद्रक-लसूण पेस्ट, गुलाबजाम मिक्स
ही उत्पादनेसुद्धा ग्राहकांमध्ये विशेष लोकप्रिय आहेत.
ही सर्व उत्पादने एकदा चवीनं अनुभवाच...
आणि मग नेहमीसाठी तुमच्या स्वयंपाकघरात ठेवाच...!
Ginger Garlic Paste
mango
ऑफिस : लोकमंगल हाऊस, ८५३६-ए/११, मुरारजी पेठ, जुना पुना नाका, सोलापूर - ४१३००१,
मोबा. 9923404641 / 8550999151
चव सोलापूरची, ओळख महाराष्ट्राची ....
लोकमंगल मसाले !

दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
शिक्षणप्रेमी
मार्गदर्शक
माजी आमदार
मा. अविनाश मार्तंडे
मा. यशवंत (तात्या)माने
मा. विशाल मार्तंडे
शुभेच्छुक
श्रीधररावजी मार्तंडे प्रतिष्ठान
A.M. ग्रुप मार्डी,
नागेश युवक मंडळ, मार्डी

श्री. सचिन नागटिळक
जिल्हाध्यक्ष
श्री. उमेश कल्याणी
जिल्हा कार्याध्यक्ष
श्री. प्रताप दराडे
जिल्हा सचिव
दैनिक सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
श्री. राजेश काडादी
शहराध्यक्ष
श्री. अतुल पाडे
जिल्हा संघटक
शुभेच्छुक
प्रहार शिक्षक संघटना सोलापूर जिल्हा
* जिल्हाध्यक्ष - सचिन नागटिळक * जिल्हा सचिव - प्रताप दराडे *जिल्हा कार्याध्यक्ष- उमेश कल्याणी * जिल्हा उपाध्यक्ष - बाबासाहेब कापसे * जिल्हा प्रसिद्धी प्रमुख - गिरीश गायकवाड-पाटील,
* जिल्हा कार्यकारिणी सदस्य : सोमनाथ पवार, रमेश पवार, विजय मुसळे, विजय बुद्रुक, राजू अंबुरे, सुनिल कोळी, दत्तात्रय शेळके, सोमशेखर केशेट्टी, निलेश माने, उमेश गोसावी, कपील क्षीरसागर, सिद्धाराम पाटील, भगवान कदम, दिगंबर टेकाळे, गिरीश कडते, प्रदीप मसलकर.

दैनिक सायं अपडेट
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. आ. सुभाष (बापू) देशमुख
शुभेच्छुक
ग्रामपंचायत कार्यालय, इंगळगी
सरपंच, उपसरपंच व सर्व सदस्य

समृध्द जीवनासाठी...
दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
अर्थक्रांती फायनान्स, अक्कलकोट
* प्रदिप सर्जन
* रमेश साखरे
* मेघराज दुलंगे
* सागर याळवार

सायं अपडेट
मार्गदर्शक
नूतन संचालक
नूतन संचालक
मा. सुभाष बापू देशमुख
आमदार, दक्षिण सोलापूर
मा.श्री. मनीष देशमुख
कृषी उत्पन्न बाजार समिती
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. अतुल गायकवाड
सोलापूर कृषी उत्पन्न बाजार समिती
शुभेच्छुक
मा. अतुल गायकवाड मित्र परिवार
होटगी, ता. दक्षिण सोलापूर

मार्गदर्शक/नूतन संचालक
नूतन संचालक
मा. सुरेशजी हसापूरे
बाजार समिती, सोलापूर
मा. सुभाष पाटोळे
बाजार समिती, सोलापूर
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!
* शुभेच्छुक *
सुभाष पाटोळे मित्र परिवार
होटगी स्टेशन, ता. दक्षिण सोलापूर

महाराष्ट्राची शान असलेले किल्ले

महाराष्ट्र राज्याचा अभिमान आहेत येथील किल्ले. महाराष्ट्रातील किल्ले हे बहुतांश पश्चिम घाट किंवा सह्याद्रीच्या पर्वतरांगांमध्ये आहेत. यापैकी बरेचसे किल्ले आजही त्यांचे सौंदर्य राखून आहेत. ज्यामध्ये रायगड, राजगड, कर्नाळा किल्ला, सिंधुदुर्ग आणि प्रतापगड. यापैकी शिवाजी महाराजांच्या अखत्यारित ३०० किल्ले असल्याचे म्हटले जाते. ज्यापैकी पाच किल्ले हे जलदुर्ग होते. हे सर्व किल्ले त्यांच्या निसर्गसौंदर्य आणि आल्हाददायक वातावरणासाठी प्रसिद्ध असल्याने ते ट्रेकिंगसाठी आजही पसंत केले जातात.

रायगड किल्ला

महाराष्ट्राच्या किल्ल्यातील हा सर्वात महत्त्वाचा किल्ला मानला जातो. रायगड किल्ल्याची माहिती ही अनेकजणांना असतेच असते. कारण हा किल्ला छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या राजवटीत राजधानीचा किल्ला होता. हा किल्ला समुद्रसपाटीपासून तब्बल २६९० फूट उंचीवर सह्याद्रीच्या डोंगररांगेत आहे. या किल्ल्यामागे सुवर्ण इतिहास आहे. कारण याच किल्ल्यावर छत्रपती शिवाजी महाराजांचा राज्याभिषेक करण्यात आला होता. रायगड किल्ला हा महाराष्ट्रातील एक प्रसिद्ध हायकिंग स्पॉट आहे. तसेच याच किल्ल्यावर राजेंनी त्यांचा शेवटचा श्वास घेतला होता. अनेकदा इंग्रजांकडून आक्रमण होऊनही हा किल्ला आजही अभेद्य आहे. या किल्ल्यावरील हिरकणीची कथाही प्रसिद्ध आहे. इथे हिरकणीचा बुरूज आणि महा दरवाजा ही ठिकाणे पाहण्यासारखी आहेत.

* **स्थळ:** रायगड
* **भेट देण्याची वेळ :** या किल्ल्याला भेट देण्याची वेळ आहे सकाळी ८ ते संध्याकाळी ६.
* **कसे पोहचावे :** इथे पोहचण्यासाठी सर्वात जवळचे रेल्वे स्टेशन आहे वीर रेल्वे स्टेशन.

शिवनेरी किल्ला

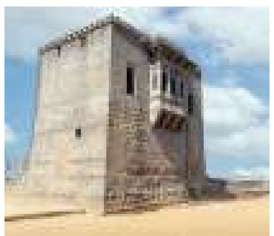

छत्रपती शिवाजी महाराजांचा जन्म झाला ती पावन जागा म्हणजे शिवनेरी किल्ला होय. त्यामुळे या किल्ल्याला महाराष्ट्राच्या इतिहासात अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. हा किल्ला त्रिकोणी आकारात बांधण्यात आलेला असून यामध्ये मशीद, तळी आणि समाधी आहेत. इथे शिवाई देवीचे देऊळ आहे. या किल्ल्याचे प्रवेशद्वारही मोठे आहे. इथले मुख्य आकर्षण म्हणजे जिजाबाई आणि किशोरवयीन शिवाजी महाराजांचा असलेला पुतळा होय. महाराष्ट्रातील किल्ले शिवनेरी हा किल्ला चढणे तसे सोपे आहे.

* **स्थळ:** जुन्नर
* **भेट देण्याची वेळ:** दिवसभरात कधीही भेट देऊ शकता
* **कस पोहचाल :** इथे जाण्यासाठी सर्वात सोयीचे ठिकाण म्हणजे पुणे.

सिंहगड किल्ला

पुण्यात असलेला सिंहगड किल्ला हा महाराष्ट्रातील प्रसिद्ध किल्ल्यांपैकी एक आहे. हा किल्ला तानाजी मालुसरे यांनी मुघलांच्या ताब्यातून सोडवत सर केला होता. या किल्ल्यातही आजही घोड्यांचे तबेले दिसतात. जे मराठा सैन्य त्यांच्या घोड्यासाठी वापरायचे असे म्हटले जाते. या किल्ल्यामध्ये शूर मराठी योद्धा तानाजी मालुसरे यांचे स्मारक बांधण्यात आले आहे. तसेच इथे राजाराम छत्रपती यांची समाधी आणि देवी कालीचे देऊळही आहे.

* **स्थळ:** थोपटेवाडी, पुणे
* **भेट देण्याची वेळ:** या किल्ल्याला तुम्ही सकाळी ५ ते रात्री ९ या दरम्यान भेट देऊ शकता.
* **कसे पोहचाल :** हा किल्ला पुण्यापासून जवळ असल्याने तुम्ही पुण्यात उतरून किंवा रस्तेमार्गे इथे जाऊ शकता.

राजगड किल्ला

हा किल्लाही पुण्याजवळ असून तो सह्याद्रीतील मुरूंबदेवी डोंगर माथ्यावर बांधण्यात आला आहे. हा किल्ला म्हणजे छत्रपती शिवाजी महाराजांची पहिली राजधानी होय. तसेच असेही म्हटले जाते की, शिवाजी महाराजांच्या पत्नी सईबाई यांनी त्यांच्या आयुष्यातील शेवटचा काळ इथे व्यतित केला होता. हा महाराष्ट्रातील किल्ला ट्रेकिंगसाठी प्रसिद्ध आहे. राजगडावरून तुम्ही सह्याद्रीचा अप्रतिम नजारा पाहू शकता.

* **स्थळ :** बालेकिल्ला रोड
* **भेट देण्याची वेळ :** दिवसभरात कधीही भेट देऊ शकता
* **कसे पोहचाल :** इथे पोचण्यासाठीही तुम्ही पुण्याहून जाऊ शकता.

प्रतापगड किल्ला

प्रतापगड हा छत्रपती शिवाजी महाराजांनी बांधलेला महत्त्वपूर्ण किल्ला आहे. या किल्ल्यांमध्ये खरेतर दोन किल्ले आहेत. प्रतापगड किल्ला हा ओळखला जातो तो यावर झालेल्या प्रतापगडाच्या युद्धासाठी. जे छत्रपती शिवाजी महाराज आणि अफझलखानात झाले होते. या किल्ल्यावरील प्रमुख आकर्षण म्हणजे अफझलखानाची समाधी आणि भवानी देवीचे मंदिर. हा किल्ला महाबळेश्वरपासून फक्त २५ किलोमीटरच्या अंतरावर आहे. वीकेंडला जाण्यासाठी तुम्ही प्लॅन करताना प्रतापगड आणि महाबळेश्वर असे प्लॅन करू शकता.

* **स्थळ :** महाबळेश्वर.
* **भेट देण्याची वेळ :** सकाळी ६ ते रात्री ८
* **कसे पोहचाल :** हा किल्ला पाहायला जाण्यासाठी तुम्ही पुण्यात उतरून जाऊ शकता.

दैनिक सायं अपडेट
३ रा वर्धापन दिन
तसेच
अपडेट NEWS
(न्यूज चॅनल)
शुभारंभास शुभेच्छा !
आ. विजयकुमार देशमुख
डॉ. किरण देशमुख
शहराध्यक्ष, भारतीय जनता युवा मोर्चा
शुभेच्छुक
डॉ. किरण देशमुख
मित्र परिवार
HIRASKAR-9922924638

दैनिक सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
मा. अमोल (बापू) कारंडे
सदस्य
पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर
स्मारक समिती सोलापूर विद्यापीठ
मा. अमोल (बापू) कारंडे

SR
दैनिक
सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
एस.आर.एन्टरप्रायजेस
प्रो.प्रा. सोमेश झाडे
Mob : 9326186350, 8483844222
आमच्याकडे सर्व प्रकारचे सिमेंट प्रॉडक्ट, पेव्हर ब्लॉक, चौकटी,
हौद, गव्हाण, सिमेंट खांब, वॉल कम्पाऊंड, विटा, बेंच, तुळशी कट्टा,
कुंड्या, सिमेंट डोअर इ. सर्व योग्य दरात मिळतील.
गट नं.३३४, नान्नज-मार्डी रोड, मार्डी, ता.उ. सोलापूर-४१३००२

दैनिक सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
आमच्याकडे जेसीबी,
पोकलेन, टिपर
भाड्याने मिळेल.
शुभेच्छुक
मा. श्री. संभाजी पाटील
सिव्हिल इंजिनिअर अॅन्ड गव्हर्नमेंट कॉन्ट्रॅक्टर
मार्डी, ता.उत्तर सोलापूर मोबाईल नं. ९९२२९८३९८२
मा.श्री. संभाजी पाटील

दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
दैनिक सायं अपडेट
PENURKAR LANDSCAPING
ENTERPRISE PVT. LTD.
• SOFT SCAPE AND HARD SCAPE
• LAWN MAINTAINANCE
• VERTICAL GARDEN
• LANDSCAPE DEVELOPMENT
• WATER BODIES
• IRRIGATION SYSTEM
INTERIOR AND LANDSCAPE
DESIGNER
CHAIRMAN
SHUBHAM S. PENURKAR
Mob.: 7843933933

रा.काँ. जिल्हाध्यक्ष
आमदार
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. श्री. बळीरामकाका साठे
मा. श्री. विजयकुमार देशमुख
शुभेच्छुक
उपसरपंच, मार्डी
श्री सिध्दीविनायक
सिमेंट पाईप
मार्डी, ता. उत्तर सोलापूर
मो.: ९८५०५७९६९६
मा. श्री. श्रीकांत मार्तंडे

दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. श्री. शहाजीभाऊ पवार
मा. श्री. इंद्रजीतभाऊ पवार
शुभेच्छुक
श्री. कमलाकर माने
एस. राजे दूध डेअरी
मार्डी, ता. उत्तर सोलापूर
व्हाईस चेअरमन–
रुक्मिणीदेवी पतसंस्था
श्री. कमलाकर माने

मार्गदर्शक
युवकांचे उच्चशिक्षित नेतृत्व
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
✲ सदस्य ✲
• श्री. केदार उंबरे
• सौ. स्वाती कोळेकर
• सौ. लता कसबे
• श्रीम. शकुंतला पाटील
• श्री. अतिष अलकुंटे
• सौ. कस्तुराबाई दुर्लेकर
• सौ. ज्योती बिराजदार
(ग्रामपंचायत अधिकारी)
• श्री. भीमाशंकर उंबरे
(चेअरमन, विकास सोसा.)
• श्री. ज्ञानेश्वर आतकरे
(अध्यक्ष तंटामुक्त समिती)
लोकनियुक्त सरपंच
उपसरपंच
मा. श्री. उमेश भगत
मा. श्री. महेंद्र खटके
शुभेच्छुक
स्मार्ट ग्राम-ग्रामपंचायत नरोटेवाडी
ता.उत्तर सोलापूर, जि. सोलापूर.

दैनिक सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!
स्वच्छ भारत
एक कदम स्वच्छता की ओर
सर्व पंचायत समिती व जिल्हा परिषद, सोलापूर
संत गाडगेबाबा ग्रामस्वच्छता अभियान
दि.०१ मे ते ३० सप्टेंबर या कालावधीत
"कंपोस्ट खड्डा भरू.. आपलं गाव स्वच्छ ठेवू..."
दृश्यमान शाश्वत स्वच्छता उपक्रमाचा शुभारंभ
गावात कचरा संकलन व या उपक्रमासंबंधी गावागावात जनजागृती
श्रमदानातून खत खड्डा भरण्याचा उपक्रम
खत तयार झाल्यानंतर खड्डा उपसण्याचा उपक्रम
अभियानादरम्यान जिल्हा परिषद पंचायत समिती व ग्रामपंचायत स्तरावर तपासणी व संनियंत्रण होणार.

मार्गदर्शक
युवा नेते
आमदार सुभाष देशमुख
मा.श्री. मनीष देशमुख
दै. सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
मा. श्री. सोमनाथ केंगनाळकर
के. के.प्रतिष्ठान सोलापूर

आदर्श शिक्षक समिती आणि दैनिक सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
राज्य नेते
मा. अंकुशजी काळे
जिल्ह्याचे नेते
मा. राजकुमार राऊत
जिल्हाध्यक्ष
मा. संजीव चाफाकरंडे
जिल्हा सरचिटणीस
मा. नंदकुमार खुर्द
संचालक
मा. रमेश घंटेनवरु
जिल्हा सोसायटी
संचालक
मा. रवींद्र पाटील
जिल्हा सोसायटी
तज्ञ संचालक
मा. श्रीमंत पाटील
सांगली बँक
तज्ञ संचालक
मा. विलास शिराळ
जिल्हा सोसायटी
शुभेच्छुक
आदर्श शिक्षक समिती सर्व पदाधिकारी व
सदस्य सोलापूर जिल्हा

दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा.श्री. विजयदादा चौगुले साहेब
मा. शंकर सोमण्णा चौगुले
■ चेअरमन : सोलापूर जिल्हा मजूर सह. संस्था, सोलापूर
■ संचालक : महाराष्ट्र राज्य मजूर सहकारी संघ, पुणे
■ संस्थापक अध्यक्ष : हनुमानगड जनकल्याणकारी नागरी सह. पतसंस्था, सोलापूर
■ अध्यक्ष : श्री बालाजी शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर
■ सचिव : श्री रुपाभवानी खाण-क्रशर संघटना, सोलापूर
मा. शंकर सोमण्णा चौगुले
शुभेच्छुक
■ सोलापूर जिल्हा वडार समाज खाण कामगार समाजसेवा मंडळ, सोलापूर
■ मी वडार महाराष्ट्राचा सोलापूर ■ वडार ज्ञाती संस्था, सोलापूर
■ सोलापूर शहर जिल्हा वडार समाज युवक संघटना, सोलापूर

दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
मा. श्री. श्रीनिवास संगा
* संस्थापक अध्यक्ष - श्री प्रतिष्ठान, सोलापूर
* राष्ट्रीय अध्यक्ष - अखिल भारत पद्मशाली युवा जन संघम
* प्रदेशाध्यक्ष - तेलुगू भाषिक एकता संघर्ष समिती, महाराष्ट्र राज्य
श्री. श्रीनिवास संगा

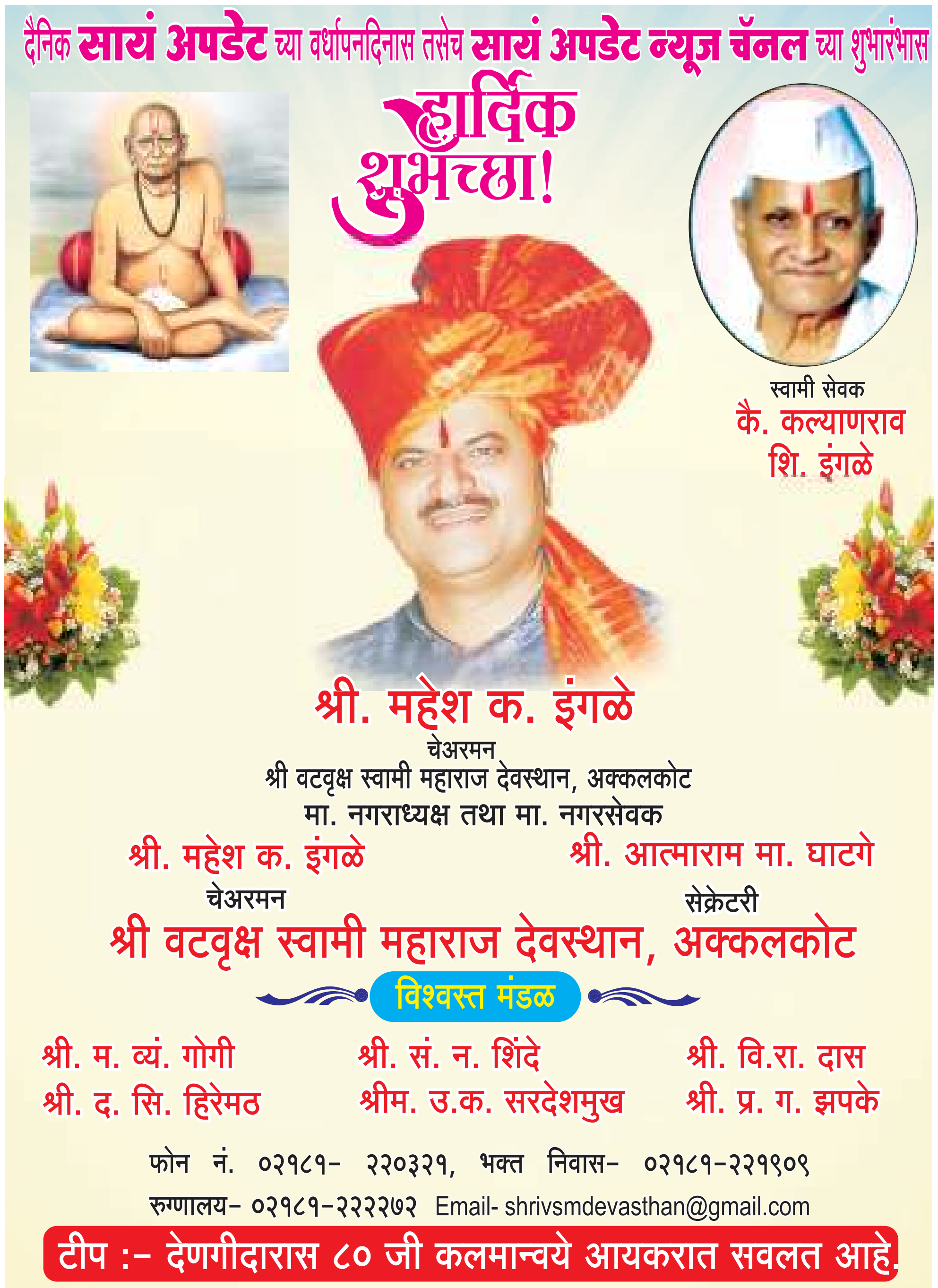
दैनिक सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
स्वामी सेवक
कै. कल्याणराव शि. इंगळे
श्री. महेश क. इंगळे
चेअरमन
श्री वटवृक्ष स्वामी महाराज देवस्थान, अक्कलकोट
मा. नगराध्यक्ष तथा मा. नगरसेवक
श्री. महेश क. इंगळे
चेअरमन
श्री. आत्माराम मा. घाटगे
सेक्रेटरी
श्री वटवृक्ष स्वामी महाराज देवस्थान, अक्कलकोट
विश्वस्त मंडळ
श्री. म. व्यं. गोगी
श्री. सं. न. शिंदे
श्री. वि.रा. दास
श्री. द. सि. हिरेमठ
श्रीम. उ.क. सरदेशमुख
श्री. प्र. ग. झपके
फोन नं. ०२१८१- २२०३२१, भक्त निवास- ०२१८१-२२१९०९
रुग्णालय- ०२१८१-२२२२७२ Email- shrivsmdevasthan@gmail.com
टीप :- देणगीदारास ८० जी कलमान्वये आयकरात सवलत आहे.

दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
Mr. PRASHANT NAGARKAR
Accurate Risk Managers & Insurance Brokers Pvt Ltd,
Address Office No.1: Bora Landmark , Near Vanaz Metro ,
Kothrud, Pune 411038 Mobile 9765551600

प्रदेश प्रवक्ता
दै. सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
काकासाहेब कुलकर्णी मित्र परिवार, सोलापूर
मा.श्री. हर्षवर्धन सपकाळ
मा.श्री. काकासाहेब कुलकर्णी
प्रदेश काँग्रेस कमिटी

दैनिक सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
मा. संजय सावंत सर
संस्थापक अध्यक्ष : समृद्धी सोशल फाऊंडेशन, सोलापूर
* संस्थापक अध्यक्ष : समृध्दी कला, क्रीडा व सांस्कृतिक मंडळ, सोलापूर.
* संस्थापक अध्यक्ष : तुकाराम सावंत सामाजिक समता, कला, क्रीडा व शिक्षण प्रसारक मंडळ, सोलापूर.
* अध्यक्ष : सोलापूर शहर व जिल्हा शूटिंग बॉल असोसिएशन
* माजी संस्थापक अध्यक्ष : सावंत कोचिंग क्लासेस, विजापूर रोड, सोलापूर.
* अध्यक्ष : सोलापूर शहर व जिल्हा सेपक टकरा असो.
* उपाध्यक्ष : सोलापूर शहर व जिल्हा डायरेक्ट व्हॉलिबॉल असोसिएशन.
* उपाध्यक्ष : वेदांतराजे कृषी मंडळ, सोलापूर.
*सहकार्यवाह : अखिल भारतीय मराठी नाट्य परिषद, महानगर शाखा सोलापूर.
* सहकार्यवाह : बालरंगभूमी सोलापूर जिल्हा शाखा सोलापूर
* सचिव : समृध्दी स्पोर्टस् क्लब, सोलापूर * सचिव : समृध्दी कला मंच, सोलापूर
* माजी प्रसिध्दी व सोशल मिडीया प्रमुख : सोलापूर शहर व जिल्हा ॲथलेटिक्स असोसिएशन.
* जिल्हा क्रीडा संघटक जि.प. पदाधिकारी, अधिकारी व कर्मचारी क्रीडा स्पर्धा
* जिल्हा सांस्कृतिक समन्वयक: जि.प. पदाधिकारी, अधिकारी विविध गुणदर्शन सांस्कृतिक स्पर्धा
ऑफिस पत्ता : १२०/३२१, मुरारजी पेठ, यशनगर, जुना पुना नाक्याजवळ, सोलापूर

तालुकाध्यक्ष
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
मा. संभाजी दडे
तालुकाध्यक्ष
उत्तर सोलापूर तालुका भारतीय जनता पार्टी

दैनिक सायं अपडेट
मा. श्री. मनीष काळजे
संस्थापक अध्यक्ष,
सेवालय फाऊंडेशन
मा. श्री. मेहूल भुरे
संस्थापक अध्यक्ष,
आपुलकी युथ फाऊंडेशन
दैनिक सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा !
शुभेच्छुक
एच & एम फार्मा कॉस्क्युर
एंटरप्रायजेस

दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. राजकुमार हौशेट्टी
शुभेच्छुक
मा. राजकुमार हौशेट्टी
अध्यक्ष
उत्तर सोलापूर तालुका
शिवा संघटना
माजी ग्रा.पं. सदस्य
तळेहिप्परगा, ता. उत्तर सोलापूर

दैनिक सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
▪ यश कन्स्ट्रक्शन
▪ जयश्री कृष्णा स्टोन क्रशर
▪ यश डांबर प्लान्ट
▪ यश रेडी मिक्स कॉन्क्रीट
▪ यश वे ब्रीज
▪ कृष्णा वीट उद्योग
▪ जय डेव्हलपर्स अँण्ड बिल्डर्स
▪ स्कायलॉन मिनरल वॉटर
मा. प्रल्हाद काशीद
शुभेच्छुक
यश ग्रुप
ऑफ इंडस्ट्रिज
हेड ऑफिस : अ/१, सुदीप कॉम्प्लेक्स, महिला हॉस्पिटल शेजारी,
होटगी रोड, सोलापूर. फोन : ७३५०१००१००, ९८८१००९१००
साईट ऑफीस : मु.पो. गंगेवाडी, ता. दक्षिण सोलापूर
मा. महेश वानकर
yashconstruction100@yahoo.com

मार्गदर्शक
लाडके युवा नेते
मा. श्री. सिद्धाराम म्हेत्रे
माजी गृहराज्य मंत्री
मा. श्री. धनेश आचलारे
माजी पंचायत समिती सदस्य
दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
धनेश आचलारे मित्र मंडळ
बोरामणी, ता. दक्षिण सोलापूर

सार्वजनिक आरोग्य सल्ला

आला उन्हाळा आरोग्य सांभाळा

- तहान लागली नसली तरीही जेव्हा शक्य असेल तेव्हा पुरेसे पाणी प्या
- प्रवास करताना पिण्याचे पाणी सोबत ठेवा.
- ओरल रिहायड्रेशन सोल्युशन (ओआरएस) आणि लिंबू पाणी, बटर मिल्क/लस्सी यांसारखे घरगुती पेये वापरा, योडेसे मीठ घालून फळांचा रस घ्या.
- टरबूज, खरबूज, संत्री, द्राक्षे, अननस, काकडी, कोशिंबिर, इतर स्थानिक उपलब्ध फळे आणि भाज्या यासारख्या उच्च पाण्याचे प्रमाण असलेली हंगामी फळे आणि भाज्या खा.
- पातळ सैल, सुती कपड़े शक्यतो फिकट रंगाचे परिधान करा.
- आपले डोके झाकून ठेवा, थेट सूर्यप्रकाशाच्या संपर्कात असताना छत्री, टोपी, टॉवेल आणि इतर पारंपरिक वस्तू डोके झाकप्यासाठी वापरा.
- थंड हवामानापासून उष्ण हवामानापर्यंतच्या भागात प्रवास करणाऱ्यांनी त्यांच्या शरीराला उष्णतेला अनुकूल होण्यासाठी एक आठवडा वेळ द्यावा.
- जास्त श्रम टाळावेत आणि भरपूर पाणी प्यावे. उष्ण वातावरणात एक्सपोजर/ शारीरिक क्रिया उळूहळू वाढल्याने (१०-१५ दिवसांपेक्षा जास्त) अनुकूलता प्राप्त होते.
- एकटे राहणारे वृद्ध किंवा आजारी लोकांचे पर्यवेक्षण केले पाहिजे आणि त्यांच्या आरोग्याचे दैनंदिन निरीक्षण केले पाहिजे.
- तुमचे घर थंड ठेवा, पडदे, शटर किवा सनशेड वापरा आणि रात्री खिडक्या उघड्या ठेवा.
- दिवसा खालच्या मजल्यावर राहण्याचा प्रयत करा.
- शरीर थंड करण्यासाठी पंखे, स्प्रे बाटल्या, ओले कापड, बर्फाचा वापर करावा
- २०ओउ तापमान असलेल्या पाण्यात घोट्याच्या वरपर्यंत पाय बुडवल्याने निर्जलीकरण आणि थर्मल अस्वस्थता कमी होऊन जलद थंडावा मिळतो.

हे करू नका

- उन्हात बाहेर पडणे टाळा
- दुपारच्या वेळी बाहेर पडताना
- अति परिश्रमाची कामे टाळा.
- अनवाणी बाहेर जाऊ नका.
- जास्त उन्हाळ्यात स्वयंपाक करणे टाळा, स्वयंपाक क्षेत्र हवेशीर ठेवण्यासाठी दरवाजे आणि खिडक्या पुरेशा उघडा.
- अल्कोहोल, चहा, कॉफी आणि कार्बोनेटेड शीतपेये किंवा मोठ्या प्रमाणात साखर असलेले पेय टाळा, कारण यामुळे शरीरातील द्रवपदार्थ जास्त प्रमाणात कमी होतात किंवा पोटात पेटके येऊ शकतात.
- उच्च प्रथिनेयुक्त अन्न टाळा आणि शिळे अन्न खाऊ नका.
- कामगार, मालक व देखरेख ठेवणाऱ्या व्यक्तींसाठी
- कामाच्या ठिकाणी थंड पिण्याचे पाणी द्या आणि हायड्रेटेड राहण्यासाठी त्यांना दर २० मिनिटांनी किंवा त्याहून अधिक वेळा एक कप पाणी
- थेट सूर्यप्रकाश टाळण्यासाठी कामगारांना सावध करा.
- कामगारांसाठी छायांकित / सावली असलेले कार्य क्षेत्र प्रदान करा. कामाच्या ठिकाणी तात्पुरता निवारा तयार केला जाऊ शकतो.
- दिवसाच्या थंड वेळेत म्हणजे सकाळ आणि संध्याकाळच्या वेळेत श्रमाच्या आणि बाहेरच्या कामांचे नियोजन करा.
- बाह्य कार्यासाठी विश्रांतीची वारंवारता आणि वेळ वाडवा श्रमिक कामाच्या तासानंतर किमान प्रत्येक ५ मिनिटांनी विश्रांती घ्या.
- प्रशिक्षित प्रथमोपचार करणारे उपलब्ध असावेत आणि उष्णतेशी संबंधित आजार झाल्यास आपत्कालीन प्रतिसाद योजना असावी.
- गर्भवती कामगार आणि वैद्यकीय मदतीची स्थिती असलेल्या कामगारांनी किंवा काही औषधे घेत असलेल्या कामगारांनी उन्हामध्ये काम करण्याबद्दल त्यांच्या डॉक्टरांशी चर्चा करावी.
- घराबाहेर काम करत असल्यास फिकट रंगाचे कपडे परिधान करा, शक्यतो लांब बाहींचा शर्ट आणि पेंटने शरीर झाकून ठेवा.
- कामगारांसाठी जागरुकता मोहीम आयोजित करा
- कामाच्या ठिकाणी तापमान आणि त्याचा अंदाज देण्यासाठी व्यवस्था करा.
- माहितीपूर्ण पत्रिका वितरित करा आणि कामगार, मालक व देखरेख ठेचणाऱ्या व्यक्तींसाठी अति उष्णतेच्या आरोग्यावरील परिणामांबद्दल प्रशिक्षण आयोजित करा आणि उच्च तापमानात स्वत:चे संरक्षण करण्यासाठी शिफारसी करा.

तुमच्या शरीराचे तापमान मोजा

- जर त्रायूंमध्ये वारंवार वेदना येऊन त्या ठणकत असतील (विशेषतः पाय, हात किंवा ओटीपोटात, अनेक प्रकरणांमध्ये अति उष्ण हवामानात असे होते) तर, ताबडतोब थंड जागी विश्रांती घ्या आणि इलेक्ट्रोलाइट्स असलेले ओरल रिहायड्रेशन सोल्यूशन्स प्या.
- एक तासांपेक्षा जास्त वेळ नायूंमध्ये वेदना होत असतील तर वैद्यकीय मदत घ्या.
- उष्माघात ही वैद्यकीय आणीबाणी आहे! धोक्याच्या लक्षणांबद्दल जागरुक रहा आणि लक्षणे आढळल्यास त्वरित वैद्यकीय मदत घ्या.

उष्णतेमुळे शरीरावर परिणाम करणाऱ्या लक्षणांकडे लक्ष द्या

- चक्कर येणे किंवा मूच्छा येणे डोकेदुखी अतिशय गडद पिवळ्या लघवीसह लघवीचे प्रमाण कमी होणे,मळमळ किंवा उलट्या ,अति तहान लागणे ,जलद श्वासोच्छवास आणि हृदयाचे ठोके
- उष्णतेमुळे होणारे आजार टाळता येतात तीव्र उष्णतेमध्ये तुम्हाला किंवा इतरांना अस्वस्थ वाटत असल्यास आणि कोणतीही लक्षणे जाणवल्यास ताबडतोब थंड ठिकाणी जा आणि द्रव पदार्थ प्या. पाणी हे सर्वोत्तम पेय आहे.

सामूहिक मेळावा, क्रीडा कार्यक्रमादरम्यान ही खबरदारी घ्या

- शारीरिक श्रम, थेट सूर्यप्रकाशाशी संपर्क, जास्त गर्दी अशा ठिकाणी सावली, पाणी इ. चा अभाव असतो. यामुळे असुरक्षित गटांचे आरोग्य बिघडू शकते.
- उपस्थितांनी हायड्रेटेड, थंड ठिकाणी रहावे, एचआरआय चिन्हे, लक्षणांबद्दल जागरुक असले पाहिजे आणि आवश्यक असल्यास वैद्यकीय सेवा घ्यावी.
- उष्णतेचा आरोग्यावर परिणाम उष्णतेशी संबंधित आजार
- उष्णतेमुळे हृदय व रक्तवाहिन्यासंबंधी, श्वसन, किडनी रोगांसारख्या जुनाट आजारांवरील ताण देखील वाढू शकतो.

- जर एखाद्या व्यक्तीच्या शरीराचे तापमान वाढलेले आढळले किंवा बेशुद्धावस्था, गोंधळलेला किंवा घाम येणे थांबले तर ताबडतोब १०८/१०२ वर कॉल कर
- प्रतीक्षा करत असताना, व्यक्तीचे शरीर थंड ठेवण्याचे प्रयत्न करा: शक्य असल्यास त्यांना थंड ठिकाणी हलवा; त्वचेच्या जास्तीत जास्त भागाला थंड पाणी लावा किंवा थंड पाण्याच्या कपड्याने झाका; आणि व्यक्तीला शक्य तितके हवेशीर ठेवा/पंख्याची हवा द्या.

सार्वजनिक आरोग्य विभाग जिल्हा परिषद सोलापूर

पराक्रमी नीतिमान छत्रपती संभाजीराजे

शिवरायांच्या मृत्यूनंतर न थकता सतत नऊ वर्षे मोगल, आदिलशाहा, सिद्दी, पोर्तुगीज आणि अंतर्गत शत्रूंविरुध्द संभाजीराजे लढत होते. संभाजीराजांनी मोगल फौजांना, साक्षात औरंगजेबाला सळो की पळो करून सोडले. औरंगजेब हतबल झाला. त्याने डोक्यावरील किमॉश खाली उतरवला आणि 'संभाजी महाराजांचे पारिपत्य केल्याशिवाय तो डोक्यावर धारण करणार नाही,' अशी शपथ घेतली होती. अशा प्रकारची नोंद कारवारकर इंग्रज १६८२ च्या पत्रात करतात. अशा पराक्रमी, नीतिमान छत्रपती संभाजी महाराज यांच्या जयंतीनिमित्त...

छत्रपती संभाजीराजांचे कार्यकर्तृत्व केवळ महाराष्ट्राच्या चौकटीत मावणारे नव्हते. संभाजीराजांनी बालवयातच म्हणजे वयाच्या आठव्या वर्षी जयसिंगाच्या छावणीत जाऊन आपला निर्भीडपणा दाखवला होता. वयाच्या पंधराव्या वर्षी त्यांनी गुजरात मोहीम यशस्वी केली, असे समकालीन ॲबे करे सांगतो. संभाजी महाराज म्हणजे पराक्रमी, सुंदर आणि बुध्दिमान राजपुत्र होते, असे करे सांगतो.

शिवरायांनी निर्माण केलेल्या स्वराज्याचे रक्षण करण्यासाठी संभाजीराजांनी सर्वस्व पणाला लावले. त्यांच्या धैर्याचे, शौर्याचे, पराक्रमाचे आणि निर्भीडपणाचे वर्णन समकालीन खाफीखान करतो.

संभाजीराजे जसे रणांगण गाजविणारे होते, तसेच ते राजनीती, डावपेच यामध्येदेखील निपूण होते. पोर्तुगीज आणि सिद्दी यांच्यावर वचक बसविण्यासाठी संभाजीराजांनी अरबांशी मैत्री केली, असे वा. सी. बेंद्रे नमूद करतात. शत्रूचा शत्रू तो आपला मित्र, ही त्यांची राजनीती होती. २८ ऑक्टोबर १६८५ च्या पत्रात इंग्रज लंडनवरून मुंबईकर इंग्रजांना कळवितात की, 'संभाजीराजांशी कट्टर मैत्री करा. कारण, ते अत्यंत शूर आणि मैत्री करण्याच्या योग्यतेचे आहेत. त्यांच्याशी मैत्री केल्यावर पोर्तुगीज किंवा मोगलांची भीती बाळगण्याचे कारण नाही.' या पत्रावरून स्पष्ट होते की, संभाजीराजांचा दरारा केवळ महाराष्ट्रापुरता मर्यादित नव्हता, तर तो जागतिक स्तरावरचा होता. संभाजीराजांना मंत्र्यांकडून साथ मिळाली असती, तर जग जिंकण्याचे सामर्थ्य संभाजीराजांकडे होते.

संभाजीराजे केवळ किल्ल्यावर बसून राज्यकारभार करणारे नव्हते, तर शिवरायांप्रमाणेच रणांगणात लढा देणारे होते. गोव्यावरील मोहिमेप्रसंगी घोड्यावर बसून मांडवी नदीत घोडा घालून गोवा जिंकण्याचा प्रयत्न त्यांनी केला होता. औरंगजेबाला दक्षिणेत गुंतवून त्याचा पुत्र शहाजादा अकबराला इराणला पाठवून त्याच्या मदतीने दिल्ली जिंकण्याची ही योजना संभाजीराजांनी आखली होती; परंतु ती प्रत्यक्षात येण्यापूर्वीच संभाजीराजांचा घात झाला.

या सर्व गदारोळात त्यांनी प्रजेची हेळसांड होऊ दिली नाही. अन्यायग्रस्तांना न्याय देणे, दुष्काळग्रस्तांना मदत करणे, प्रकल्पग्रस्तांचे तत्काळ पुनर्वसन करणे, ही कामे संभाजीराजे तत्काळ पूर्ण करत असत. शिवरायांप्रमाणेच आपल्या राज्यातील आणि परराज्यातील महिलांवर अन्याय होणार नाही, याची दक्षता त्यांनी घेतली. महाराणी येसुबाईंचा त्यांनी आदर सन्मान केला. त्यांना स्वराज्याचे सर्वाधिकार दिले. त्यांच्या नावाचा शिक्का तयार करवून घेतला. 'श्री सखी राज्ञी जयति' या नावाने महाराणी राज्यकारभार करू लागल्या.

आपल्या महाराणीला सर्वाधिकार देणारे संभाजीराजे स्त्री स्वातंत्र्याचे पुरस्कर्ते होते. आपल्या आजीचा, सावत्र मातांचा त्यांनी सन्मान-आदर केला. कनिष्ठ बंधू राजाराम महाराजांना अत्यंत प्रेमाने वागविले. इतिहास प्रसिध्द महाराणी ताराबाई या राजाराम महाराजांच्या महाराणी होत्या. त्यांना प्रोत्साहन देण्याचे कार्य छत्रपती घराण्याने केले. छत्रपतींचा वारसा महिलांचा सन्मान करणे, त्यांना संधी देणे, त्यांना स्वातंत्र्य देण्याचा आहे. याचा पाया शिवरायांनी घातला. तो वारसा संभाजीराजांनी चालविला.

संभाजीराजे जसे तलवारबाजीमध्ये निपूण होते, तसेच ते ज्ञानक्षेत्रात अर्थात साहित्य क्षेत्रातदेखील निपूण होते. त्यांचे संस्कृत, हिंदी, मराठी इत्यादी भाषांवर प्रभुत्व होते. त्यांनी 'बुधभूषण' नावाचा संस्कृत ग्रंथ लिहिला; पण आजचा 'बुधभूषण' प्रक्षिप्त आहे, असे प्राच्यविद्यापंडित शरद पाटील म्हणतात; पण एवढे मात्र निश्चित की संभाजी महाराज हे सुसंस्कृत असे संस्कृत भाषेचे महापंडित होते, तसेच त्यांनी हिंदी भाषेत 'नखशिख,' 'नायिकाभेद' आणि 'सातसतक' हे तीन ग्रंथ लिहिले. एका हातात तलवार आणि दुसऱ्या हातात लेखणी घेऊन इतिहास घडविणारे आणि इतिहास लिहिणारे संभाजीराजे होते.

संभाजीराजे सुसंस्कृत राजकारणी होते. त्यांची मोगल, आदिलशहा, सिद्दी, पोर्तुगीजांच्या विरोधातील लढाई राजकीय होती. धार्मिक नव्हती. ते कधीही, कोणाशीही धार्मिक द्वेषाने वागले नाहीत. दिलेरखानाचा भाऊ मिरबातखान हा संभाजीराजांचा शेवटपर्यंत जीवलग मित्र होता. समकालीन निकोलाओ मनुची संभाजी राजांना भेटला होता. तो लिहितो, संभाजीराजांच्या दरबारात मला चांगल्या प्रकारे वागविण्यात आले. त्याने मला दोन जरीचे रुमाल भेट दिले.

संभाजीराजांनी आपल्या राज्यात कोणत्याही प्रकारचा भेदभाव केला नाही. सर्व जाती-धर्मियांवर मनापासून प्रेम केले. त्यांना प्रशासनात संधी दिली. जखमी सैनिकांना मायेच्या ममतेने जवळ केले. सावत्र भावाचा दुःस्वास न करता त्यांना अत्यंत प्रेमाने वागविले. अकाली आलेल्या जबाबदारीने त्यांना अकालीच सर्व प्रश्नांची जाण झाली. त्यामुळे त्यांच्याकडे अकालीच प्रगल्भतादेखील आलेली होती.

सर्वांवर प्रेम करणार्या या लोकप्रिय राजाला मात्र बालवयापासून जीवघेण्या संकटाला समोरे जावे लागले. आजी जिजाऊ, वडील शिवाजीराजे, सर्व सावत्र मातांनी त्यांना अत्यंत प्रेमाने सांभाळले. त्या राजाला वयाच्या अत्यंत तारुण्याच्या उंबरठ्यावर असताना अवघ्या बत्तिसाव्या वर्षी निर्दयी अशा मृत्यूला सामोर जावे लागले, ते जगले असते, तर त्यांनी इतिहास बदलला असता. इंग्रज अधिकारीदेखील छत्रपती संभाजी महाराजांच्या सौजन्याचे, विद्वत्तेचे, शौर्याचे वर्णन करताना काटकसर करत नाहीत. चरित्र्यसंपन्न, निर्व्यसनी, पराक्रमी राजा म्हणून संभाजीराजांचा लौकिक सर्वत्र होता.

डॉ. श्रीमंत कोकाटे

दै.सायं अपडेट च्या वर्धापनदिनास
तसेच सायं अपडेट न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
मा. कल्याणराव पाटील
मा. श्री. नागराज पाटील
नागराज पाटील मित्र मंडळ
मुस्ती, ता. दक्षिण सोलापूर

दैनिक सायंअपडेट च्या तिसऱ्या
वर्धापन दिनानिमित्त
हार्दिक शुभेच्छा..!
संस्थापक-अध्यक्ष
श्री. दिलीप पतंगे
Reg. No. SUR/NSR/GNL(O)/2015
सोलापूर जिल्हा सहकारी पतसंस्था
फेडरेशन मर्यादित, सोलापूर.
पंचवटी 158/6, वज्रेश्वरी नगर, अक्कलकोट रोड, सोलापूर-413 006.
मो.: 86008 58777 E-mail : solapur.patfed@gmail.com
श्री. मल्लिकार्जुन केंदुळे
मानद सचिव
श्री. श्रीशैल बनशेट्टी
उपाध्यक्ष
संचालक
श्री. इंद्रजित पवार • श्री. रंगनाथ गुरव • श्री. राजेंद्र कुलकर्णी
• श्री. मुरलीधर चव्हाण • श्री. राजेश फडकुले • श्री. चंद्रकांत रमणशेट्टी
• श्री. विष्णु नागटिळक • श्री. संजय पाटील • श्री. विकास दास
• श्री. अशोक मराठ • श्री. अजय पोन्नम • श्री. किरण करकमकर
• श्री. शिवानंद बोरामणी • सौ. रोहिणी तडवळकर • सौ. शुभदा पटवर्धन
• सौ. प्रमिला बाबर • श्री. अप्पाराव इटेकर

मा. आ. विजयकुमार देशमुख
मा. डॉ. किरण देशमुख
दैनिक सायं अपडेट
दैनिक
सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या
शुभारंभास हार्दिक शुभेच्छा!
शुभेच्छुक
मा. राजाभाऊआलुरे
मित्र परिवार,
बाळे
राजाभाऊ आलुरे

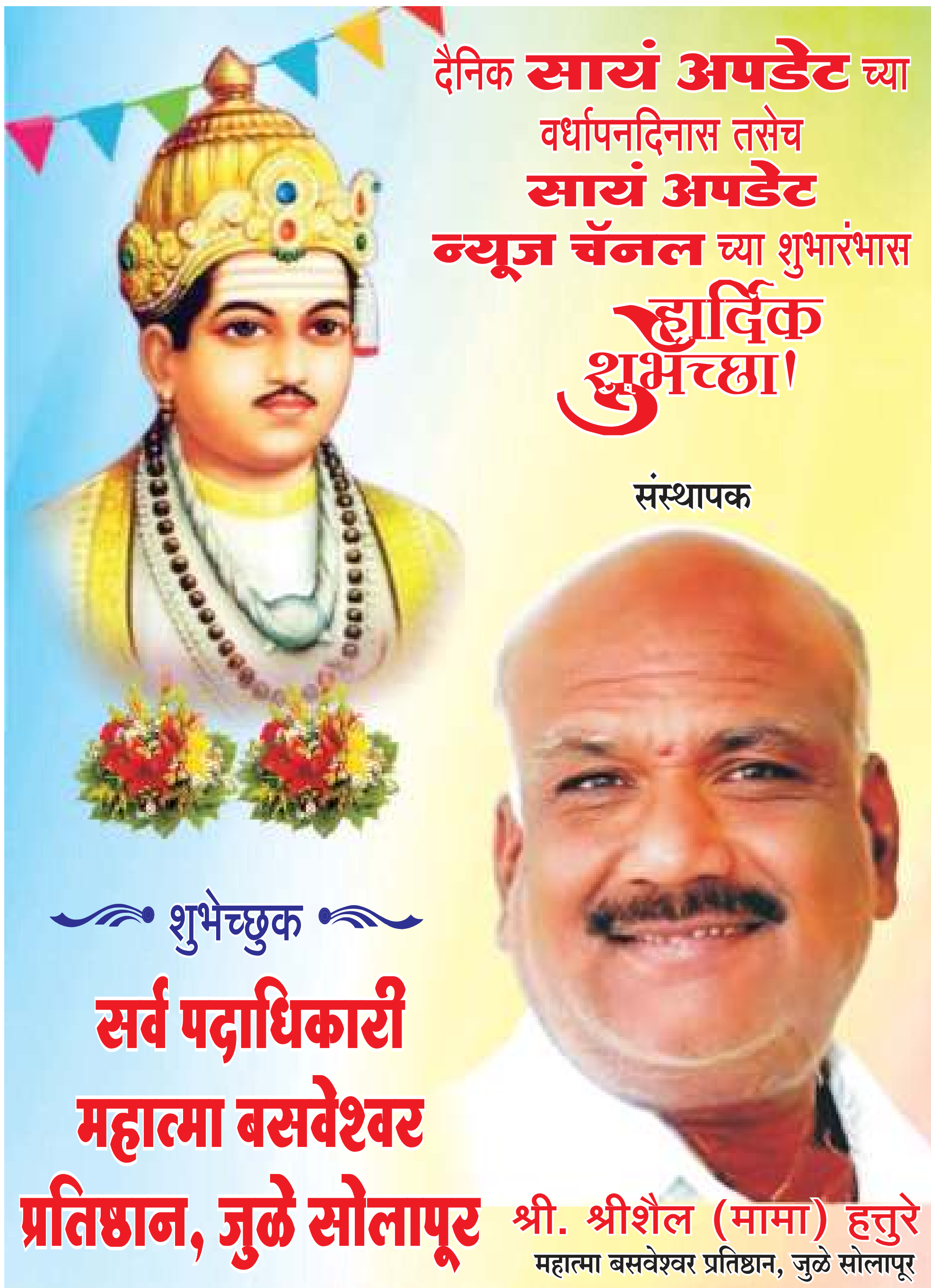
दैनिक सायं अपडेट च्या
वर्धापनदिनास तसेच
सायं अपडेट
न्यूज चॅनल च्या शुभारंभास
हार्दिक शुभेच्छा!
संस्थापक
शुभेच्छुक
सर्व पदाधिकारी
महात्मा बसवेश्वर
प्रतिष्ठान, जुळे सोलापूर
श्री. श्रीशैल (मामा) हत्तुरे
महात्मा बसवेश्वर प्रतिष्ठान, जुळे सोलापूर

भक्ती फक्त देवळापर्यंत नेते...
पण
'निष्ठा'
माणसाला देवापर्यंत नेते.
सर्व नुतन पदाधिकाऱ्यांचे
हार्दिक अभिनंदन..!
शिवसेना
(उध्दव बाळासाहेब ठाकरे)
पुरुषोत्तम बरडे
लोकसभा क्षेत्रप्रमुख
प्रताप चव्हाण
उपजिल्हाप्रमुख
दत्ता गणेशकर
उपजिल्हाप्रमुख
शरणराज केंगनाळकर
जिल्हासंघटक (लोकसभा)
दत्ता माने
महानगर प्रमुख
रविंद्र नागणकेरी
जिल्हा समन्वयक (लोकसभा)
लक्ष्मण (काका) जाधव
शहरप्रमुख
नाना मोरे
शहरप्रमुख
महेश धाराशिवकर
शहरप्रमुख
जगदिश कलकेरी
जिल्हासंघटक
सुनील शेळके
जिल्हासंघटक
नागेश सोलनकर
जिल्हासंघटक
दत्तापंत वानकर
जिल्हासमन्वयक
अतुल भवर
जिल्हासमन्वयक
रमेश चौगुले
जिल्हासमन्वयक
शशिकांत बिराजदार
विधानसभाप्रमुख (शहर उत्तर)
बाळासाहेब गायकवाड
विधानसभाप्रमुख (शहर उत्तर)
सुधीर संगेपांग
विधानसभाप्रमुख (शहर मध्य)
चंद्रकांत मानवी
विधानसभाप्रमुख (शहर मध्य)
डॉ.शकील अत्तार
शहरसंघटक
सुरेश जगताप
शहरसंघटक
जरगीस मुल्ला
शहरसंघटक
विजय पुकाळे
शहरसंघटक
अनिल कोंडुर
शहरसंघटक
सुरेश शिंदे
शहरसमन्वयक
संताजी भोळे
शहरसमन्वयक
लहु गायकवाड
शहरसमन्वयक
राम वाकसे
शहरसमन्वयक
अभिजीत धर्माधिकारी
विधानसभा यंत्रणा प्रमुख
अंबादास चव्हाण
विधानसभा यंत्रणा प्रमुख
अनिल जाधव
शहर सचिव
दत्ता रुचनभैरे
शहर वाहतुक सेना
रमेश चव्हाण
ग्राहक संरक्षण कक्ष
पद्मा म्हंता,अजय खांडेकर,रवी नायक व समस्त कामगार सेना
शुभेच्छुक : शिवसेना सोलापूर शहर व जिल्हा

दैनिक सायं अपडेट
३ रा वर्धापन दिन
अपडेट NEWS
(न्यूज चॅनल)
शुभारंभ
हार्दिक शुभेच्छा !
आ. सचिनदादा कल्याणशेट्टी
शुभेच्छुक
सचिनदादा प्रेमी
दक्षिण सोलापूर तालुका
HIRASKAR-9922924638